

Škofja Loka
dz 0
MOZAIK
2013

070.489(497.4Železniki)

120130224,4

KNJIŽNICA ŠKOFJA LOKA

COBISS c

MOZAIK

4

Letnik 33

Oktober 2013

ustvarjamo gibanje

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

Razvoj statorja za direktni pogon
Presoje naših kupcev
Na raziskovalnem delu v Nemčiji
Otvoritev prve vodikove polnilnice
Planinski pohodi na vrhove

Glasilo podjetja DOMEL

KAZALO BESEDA

UREDNIČE

Romana Lotrič
Glavna urednica

Vstopili smo še v zadnje trimesečje tega leta. Dnevi postajajo vse krajši in hladnejši, pa naj nas to ne odvrne od dobre volje in pozitivne energije, ki smo si jo nabrali v poletnih mesecih. Tudi jesenski meseci so lahko prav prijetni, saj pobiramo sadove, ki smo jih negovali skozi leto. Če je ta bera obilna, še toliko bolje. Tudi v podjetju že gledamo, kako uspešni smo bili v letošnjem letu.

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Razvoj statorja za direktni pogon	5
Presoje	7
Presoje naših kupcev	9
PE APEC – hitra rast programov	10
Otvoritev prve vodikove polnilnice v Sloveniji	13
Rusija in PE Laboratorijski sistemi	14
Zlato priznanje za domelovo inovacijo	15
Prva pomoč	16
Promocija zdravja	16
Stari stroji – 40 let in več	19
Navodila za delo s programsko opremo	20
Na raziskovalnem delu v Nemčiji	21
Preprečevanje trpinčenja / mobinga na delovnem mestu	23
Drobni računalniški nasveti	24
Kaj je timsko delo?	25
Preknjižbe vrednostnih papirjev in odgovori na pogosta vprašanja	26
Sindikalni izlet na Plitvička jezera	28
Utrinki s pohodov po oddelkih	30

Pred dobrimi dvajsetimi leti smo bili med prvimi v Sloveniji, ki smo prejeli certifikat ISO 9001. Danes so razne presoje postala že stalnica v našem podjetju. Predstavljamo vam oddelka tehnologije in proizvodnje v Poslovni enoti APEC. V oddelku Informatike so zbrali navodila za razne rešitve na enem mestu. Domel je v sodelovanju s partnerji, na čelu z družbo Petrol in Centrom odličnosti nizkoogljene tehnologije, odprl v začetku septembra v Lescah prvo polnilno postajo s stisnjenim vodikom v Sloveniji in 53. v Evropi. Sodelavci iz Poslovne enote Laboratorijski sistemi so se udeležili kongresa in sejma laboratorijske opreme ter priložnost izkoristili tudi za obisk izjemno uspešnega slovenskega podjetja v Rusiji. Domel je prejemnik zlatega priznanja, ki nam ga je podelila GZS za hitrotekoče puhalo za pištolo za nanašanje barve. Po pravilniku o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu smo namestili kovčke s prvo pomočjo, ki pa naj čim manjkrat služijo svojemu namenu. Gregor Vidmar se je v okviru projekta mladi raziskovalec udeležil raziskovalnega dela v Nemčiji. Na področju timskega dela smo izvedli tri delavnice, v katere je bilo vključenih več kot 60 zaposlenih. Borznoposredniška hiša nam je posredovala kratka navodila o preknjižbi vrednostnih papirjev in odgovore na najbolj pogosta vprašanja.

Za konec pa še utrinki s sindikalnega izleta na Plitvička jezera ter s planinskih pohodov na vrhove, ki so/smo jih osvojili zaposleni po različnih oddelkih.

Vsem, ki prebirate Mozaik in nam pošiljate prijazna sporočila, se zahvaljujemo. Prav tako tudi piscem in vsem, ki na kakršen koli način prispevate k soustvarjanju glasila.

Prijetne trenutke ob branju vam želi uredniški odbor.

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinskih aparatov Železniki, d.o.o.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel d.o.o.

naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 192, fax: 04 51 17 193; e-mail: stefan.bertoncelj@domel.si

Odgovorni urednik: Štefan Bertoncelj

Glavna urednica: Romana Lotrič

Člani odbora: Tadeja Bergant, Anita Habjan, Danica Jelenc, Štefka Jeram,
Katarina Prezeli, Janja Kozjek, Aleksander Volf, Andrej Šuštar, Marija Demšar,
Blaž Benedik, Matej Galjot, Roman Megušar;

Foto: Tomaž Lunder, Anita Habjan, Simon Lotrič, arhiv GZS, Igor Mohorič
Bonča, Romana Lotrič, Andrej Šuštar, Roman Megušar, Boštjan Demšar,
Gregor Vidmar, Danica Jelenc, Irena Bertoncelj, Petra Lotrič, Roman Prezeli,
Andraž Rant, Stanka Kozamernik, arhiv Ferdinand Šink, arhiv Domel

Grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; Lektorica: Majda Tolar;

Tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2013, Številka 3; Letnik 33; Izvodov: 1750

Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

Na naslovnici: Jesenski motiv, (foto Tomaž Lunder)

Drage sodelavke, spoštovani sodelavci!

Gospodarski trendi EU, kamor največ izvažamo, so se jeseni izboljšali, kar se kaže tudi v našem poslovanju in napovedih do konca leta. Ocenjujemo, da bomo načrtovano rast obsega prodaje 6-odstotno glede na leto 2012, dosegli, prav tako načrtovani rezultat 1,2 M€. Struktura obsegov prodaje po programih bo sicer nekoliko drugačna, kar potrjuje, da širši proizvodni program in spekter kupcev prinaša v celoti večjo stabilnost. Napovedi kupcev se še vedno spreminjajo tekom meseca, kar postaja stalnica poslovanja in terja dobro odzivnost in odlično povezanost nabavne verige. Največji presežek bo na programu sesalnih enot, kjer smo letos pričeli proizvajati tudi za Samsung suhe sesalne enote in dobili potrditev za mokro sesalno enoto.

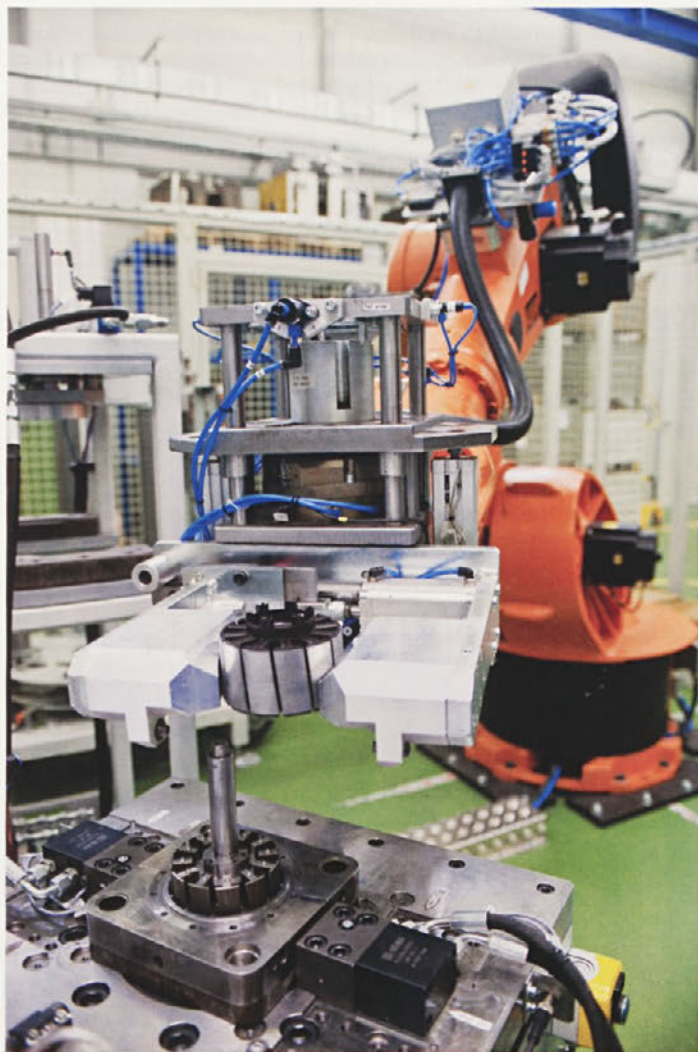

Jožica Rejec
Direktorica - CEO

Od razvojnih projektov smo dosegli dva pomembna rezultata. Pri eko kompaktni sesalni enoti 458 smo presegli magični izkoristek 50 odstotkov. Drugi rezultat je vzorec 10 kW motorja za Swegon s pripadajočo elektroniko Invento facelift. Motor ima maso enako kot verzija 6,5kW serijskega motorja. Z inovativnim elektromagnetnim krogom, navitjem in konstrukcijo smo dosegli pomemben razvojni dosežek, ki bo v prihodnosti vplival tudi na še boljši rezultat programa.

Pri projektu TPM so vse tri pilotne skupine na AS, BMC in gredeh dosegle v nadpovprečno kratkem času nivo I, kar pomeni izpolnitev 90 odstotkov predpisanih kriterijev za preventivno vzdrževanje in urejenost. Projekt TPM bomo razširili na preostala delovna mesta.

V oktobru smo organizirali Dan dobaviteljev, ki se ga je udeležilo 20 slovenskih dobaviteljev. Predstavili smo Domelove cilje in poudarili naša

pričakovanja glede zmanjševanja stroškov materialov, izboljševanja kakovosti in odzivnosti ter sodelovanja pri projektih v zgodnji razvojni fazi.

Župan občine Železniki mag. Tone Luznar nas je obiskal v oktobru. Predstavili smo mu poslovanje, razvojne projekte in druge načrte. Seznanili smo ga tudi s pripravo načrta celostne prostorske ureditve, ki bo verjetno povezana tudi z ureditvijo ceste. Ko bo osnutek pripravljen, ga bomo predstavili na občini in se dogovorili za sodelovanje pri kasnejši večletni izvedbi prostorske ureditve.

Pripravljamo poslovni načrt za prihodnje leto, ki je ambiciozen in hkrati realen s 5-odstotno rastjo obsega prodaje. Z ambicioznim, ustvarjalnim in gospodarnim pristopom ter zaupanjem in medsebojnim spoštovanjem, kot nas vodijo Domelove vrednote, bomo dosegli dobre rezultate in lastno zadovoljstvo.

Andrej Šuštar

Župan na obisku

Na povabilo direktorja Domela holding Štefana Bertonclja je v petek, 4. 9., obiskal Domel župan Občine Železniki Anton Luznar z namenom, da se okrepi sodelovanje na skupnih področjih delovanja in družbene odgovornosti. Na srečanju smo županu predstavili poslovanje skupine Domel, ki v občini Železniki šteje skoraj polovico vseh delovnih mest. Izpostavili smo problematiko težavnega dostopa s tovornjaki in priklopniki ter pomanjkanje parkirnih prostorov za zaposlene. Seznanili smo ga z našo pobudo iskanja idejne rešitve za ureditev primerne dostopa in za povečanje števila parkirnih mest. Seznanili smo ga tudi s spremembo prostorske ureditve in namena rabe prostora na lokaciji proizvodnega obrata v Retečah.

Dan dobaviteljev

Sodelavci iz nabave in kakovosti, predvsem iz oddelka SQA (Zagotavljanje kakovosti dobaviteljev), so letos že šestič organizirali tako imenovani »Dan dobaviteljev«, ki je potekal 4.10.2013. Srečanja se je udeležilo 20 dobaviteljev, ki so jim bile predstavljene naslednje teme:

- Kratak uvod ter usmeritev in cilje Domela do leta 2019 je predstavila glavna direktorica, dr. Jožica Rejec.
- O vitki organiziranosti, vitkih procesih, ki jih vpeljujemo v Domelu, ter o vplivu tega procesa na dobavitelje je govoril zunanji svetovalec, g. Mitja Kokove.
- O ciljih kakovosti, dobavljivosti, stroških sta spregovorila g. Tone Čufar in g. Miro Šmid, ki sta predstavila tudi novo obliko nabavne pogodbe in pogodbe o kakovosti.
- Na koncu je bila dobaviteljem še predstavljena nova internetna stran, kjer si najdejo potrebne datoteke: <http://www.domel.com/sl/za-dobavitelje/navodila-za-dobavitelje>.

Obnovljeni stroji z začetka moderne kovinarske industrije v Železnikih

Muzejsko društvo Železniki je sklenilo krog obnove starih strojev, s katerimi se je začela ponovno prebujati kovinarska dejavnost, ki je po ugasnitvi plavža v Železnikih leta 1902 popolnoma zamrla. G. Josip Boncelj je v letu 1925 v Železnikih postavil dva stroja za izdelavo paličnih sponk in risalnih žebličkov v sklopu iskanja podjetniške rešitve, ki bi kraj Železnike ponovno gospodarsko oživel. Ideja je dokončno podoba dobila v letu 1946 z ustanovitvijo zadruga Niko. Prvopodpisani ustanovitelj je bil vizionar g. Niko Žumer. Med somišljeniki je bil takrat tudi danes še edini živeči ustanovitelj g. Peter Polajnar. Ob predstavitvi je orisal življenjsko pot starih strojev od nakupa do pristanka v muzeju v Železnikih. Za obnovo starih strojev se je zavzelo muzejsko društvo, vodil pa jo je njihov član dr. Janez Rihtaršič.

Konferenca »Dan najboljše prakse 2013«

Sekcija uporabnikov sistemov stalnih izboljšav, ki je organizirana pri GZS in ji predseduje dr. Jožica Rejec, je tudi letos organizirala konferenco »Dan najboljše prakse 2013«. Dvodnevna konferenca se je odvijala v prostorih GZS v Ljubljani, namen konference pa je predstaviti, kako podjetja v Sloveniji pristopajo do procesov stalnih izboljšav in kakšne so njihove izkušnje. Izkušnje pri razvoju novih izdelkov z metodo »Design for 6Sigma« v Domelu je predstavil tudi direktor razvoja mag. Matjaž Čemažar. Več o dogodku v prihodnji številki glasila.

RAZVOJ

STATORJA ZA DIREKTNI POGON KOMPRESORJA ZA KLIMA NAPRAVE V ELEKTRIČNIH AVTOMOBILIH OD GENERACIJE 1 DO GENERACIJE 3

Domel že šesto leto sodeluje s priznanim proizvajalcem v avtomobilski industriji pri razvoju visoko učinkovitega motorja/statorja za direktni pogon kompresorja klima naprav v električnih avtomobilih. Produkt predstavlja nov pristop k pogonu avtomobilske klima naprave na svetu, ki zamenjuje klasičen pogon preko transmisijskega jermena. Domel je v sodelovanju s tujim kupcem dokončno razvil in industrializiral stator, ki je del motorja s permanentnimi magneti in z zunanjim tekačem delujoč v kompresorju.

Romana Kavčič

Kompresor razvija multinacionalka (nivo I.). Stator je izdelal Domel (nivo II.), za rotor pa je pri generaciji 1 in 2 izbral drugega slovenskega dobavitelja (nivo III.).

Stator za klima napravo v električnem avtomobilu se ponaša z visokim izkoristkom, dolgo življenjsko dobo in majhno maso (motor je odporen na kompresorsko olje in hladilno sredstvo). Slednje je zahtevalo inovacijski pristop v izbiri materialov, konstrukciji in postopku izdelave.

Stator generacije 1 smo razvili za nemškega, generacije 2 za korejskega in generacije 3 za dva nemška avtomobilska proizvajalca.

Pri razvoju tega izdelka je bil Domel odgovoren za razvoj tehnološkega procesa, na drugi strani pa smo morali obvladovati stroške, kakovost in priti do cene izdelka, ki je za ciljno življenjsko dobo produkta ključnega pomena.

Stator generacije 1, generacije 2

Stator generacije 3

Izziv je bil doseči zahtevane karakteristike z uporabo najbolj kvalitetnih in cenovno najbolj ugodnih materialov, ki še zagotavljajo minimalne izgube. Vedno pa je na koncu kompromis med karakteristikami in materiali, ki so tisti čas dosegljivi na trgu.

V prihodnosti bo svetovna avtomobilska industrija usmerjena v ekološko prijazne razvojne rešitve. Ta proizvod bo zagotovo predstavljal enega izmed pomembnih napredkov v tej verigi, saj omogoča pri generaciji 3 že 92 odstotkov izkoristka motorja za hlajenje v električnih avtomobilih.

Kazalnik razvoja statorja je, da smo na začetku štartali s 86-odstotnim, nadaljnji razvoj pa je pripeljal do aplikacije z 92-odstotnim izkoristkom, kar sodi v sam svetovni vrh. Stator je glede na izhodno moč izredno kompakten, kar pomeni majhno porabo strateških materialov na enoto izhodne moči. 96 odstotkov uporabljenih materialov se da ponovno reciklirati.

Pri generaciji 3 smo z industrializacijo zagotovili polavtomatski tehnološki proces, ki omogoča že proizvodnjo večjih količin.

Domel je z generacijo 3 štartal letos aprila in avgusta.

Projekti so bili izpeljani po eksaktno definiranih avtomobilskih standardih APQP in PPAP, ki se uporabljajo pri razvoju in industrializaciji produktov v avtomobilski industriji, kjer veljajo stroga pravila in metode za izločanje najmanjše možnosti napak.

PSW (Part Submission Warrant) - level 4 je krovní dokument v avtomobilski industriji, ki je bil za vse tri generacije statorjev s strani kupca in Domela podpisan, kar pomeni 100-odstotno zeleno luč za zagon redne proizvodnje.

S stališča končnega tako proizvajalca kot uporabnika so energijsko visoko učinkoviti motorji v prihodnosti pogoj za vgradnjo v klima naprave v električna in klasična vozila z veliko pogonsko močjo, saj energetske zahteve ne dopuščajo povprečja.

V teh projektih smo pridobili zelo pomembne izkušnje v mednarodnem sodelovanju s svetovno priznanimi podjetji: v Sloveniji, Nemčiji, Ameriki, na Madžarskem, v Južni Koreji in na Portugalskem.

Proizvodna linija zagotavlja 3 nova delovna mesta na izmeno.

EXPLANATION/COMMENTS: PPAP documentation to Visteon customer specific requirements for 1-cavity min tool.

Is each Customer Tool properly tagged and numbered?	☒ YES ☐ NO ☐ N/A	Tool Order No.	P1000693
Print Name:	Miro Šmid	Title:	OM
Supplier Authorized Signature:	Miro Šmid Lr.	Phone:	+386 4 51 17 410
Supplier E-mail Address:	miro.smid@domel.si	Fax:	+386 4 51 17 420
Part Warrant Disposition:	☒ Approved ☐ Rejected	Customer Signature:	[Signature]
Email:	miro.smid@domel.si	Date:	14.08.2013
Print Name:	Bugra Bela		

Note: Supplier shall not ship production quantities until functional approval or waiver is received from each using Visteon Manufacturing Facility

Rev. Date: 23-Jul-2012
SP-GL-SF-1002

The original copy of this document shall remain at the supplier's location. Optional tracking refs. Supplier #

Podpisan PSW je dokaz, da izpolnjujemo vse PPAP zahteve za izdelek

Glede na tržno analizo se ocenjuje, da je potencialni trg za zgoraj omenjene proizvajalce večji od 28 mio € letnega prometa, ki je predviden od leta 2014 naprej.

Potencialni svetovni trg je bistveno večji, kar Domelu omogoča nadaljnji razvoj v smeri avtomobilske industrije.

Evropska usmeritev, zapisana v načrtu imenovanem Transport 2050, ki ga je predstavil evropski komisar za promet Siim Kallas, predvideva, da se do leta 2050 iz evropskih mest umaknejo vozila na bencinska in dizelska goriva. Do leta 2030 pa naj bi bila na evropskih cestah le še polovica vozil na fosilna goriva.

Ker je motor vgradljiv v vse avtomobile, tako električne kot klasične z veliko pogonsko močjo, je perspektiva tega programa za Domel morebiti lahko velikega pomena.

Zahvala gre vsem članom projektnih timov in vsem ostalim, ki so kakor koli prispevali k realizaciji aktivnosti in omogočili uspešno izvedbo projektov.

VW unveils electric e-Up (2013) vgrajen Domelov stator

e-Golf (v fazi razvoja) vgrajen Domelov stator

BMW i3 (2013) vgrajen Domelov stator

POLETNA KRIŽANKA

Pravilno geslo poletne križanke:

ŽELIMO VAM PRIJETEN DOPUST

Nagrade prejmejo:

1. nagrado – spalno vrečo prejme:
Luka Trpin, Na Kresu 21, 4228 Železniki
2. nagrado – brisačo prejme:
Julčka Pintar, Sp. Sorica 21, 4229 Sorica
3. nagrado – piknik odejo:
Julka Gaser, Na Kresu 22, 4228 Železniki
4. nagrado – hladilno torbo prejme:
Bernarda Kristan, Puštal 91, 4220 Škofja Loka

Vsem nagrajencem iskreno čestitamo.

Andrej Šuštar

V Domelu se z različnimi presojami pogosto srečujemo in verjetno niso več nekaj nenavadnega. Bolj kot neprijeten občutek nadzora ali motenja pri delu pa upam, da presoje doživljamo kot priložnost za izboljšanje naših procesov in da s tem postanemo še bolj učinkoviti in uspešni ter posledično konkurenčnejši na zahtevnem globalnem trgu.

V članku bi rad na kratko predstavil nekaj osnov o presojah in kako poteka izvajanje presoj v Domelu s poudarkom na presojah sistema vodenja. Zato pogledimo najprej, katere certifikate sistemov vodenja v Domelu imamo in kdaj smo jih pridobili:

- ISO 9001 – sistem vodenja kakovosti – certifikat pridobljen leta 1992
- ISO 14001 – sistem ravnanja z okoljem – od leta 2003
- ISO/TS 16949 – zahteve za avtomobilsko industrijo – 2004
- ISO 13485 – sistem vodenja za medicinske pripomočke – v teku pridobivanja certifikata v PE Laboratorijski sistemi

Lahko smo ponosni, da je bil Domel pred dobrimi dvajsetimi leti med prvimi v Sloveniji, ki je prejel ISO 9001 certifikat. Da smo upravičeni do lastništva teh certifikatov, pomeni, da je naš sistem vodenja postavljen tako, da je v skladu z zahtevami omenjenih ISO standardov, kar vsako leto redno sproti preverjajo zunanji presojevalci na certifikacijskih presojah. Prav tako moramo redno izvajati notranje presoje, poznamo pa še presoje kupcev, ki so lahko bolj splošne – sistemske, lahko pa so konkretno vezane na proces ali izdelek, ki je namenjen kupcu. Le-te so sploh pri avtomobilskih kupcih zelo zahtevne, nekatere presoje so specifične npr. presoja čistoče, metrologija, obvladovanje rizikov.

Notranje presoje

V Domelu izvajamo naslednje notranje presoje:

- presoja sistema vodenja kakovosti po poslovnih procesih
- presoja proizvodnega procesa
- presoja izdelka
- presoja sistema ravnanja z okoljem

Notranje presoje se izvajajo z namenom, da se preveri, ali se dejavnosti planirajo, vodijo in izvajajo v skladu z zahtevami sistema vodenja določenega v temeljnih načelih, v poslovniku vodenja, organizacijskih predpisih in drugi sistemski dokumentaciji in ali je uveden sistem vodenja ustrezen in učinkovit za doseganje postavljenih strategij in ciljev.

Notranjo presojno izvajajo notranji presojevalci, ki so ustrezno usposobljeni. To pomeni, da opravijo izobraževanje za presojevalce, ki

ga morajo uspešno zaključiti z izpitom ter opraviti testno presojno v podjetju. V Domelu imamo 40 notranjih presojevalcev in vsi so usposobljeni za opravljanje notranje presoje tako po ISO 14001 kot ISO/TS 16949 ter ISO 9001. Sorazmerno veliko število presojevalcev pomeni pomemben Domelov kapital znanja in zavedanja o pomembnosti mednarodnih standardov kakovosti. Po drugi strani pa za omenjene zaposlene ni enostavno, da si morajo poleg rednega dela vsako leto vzeti čas in opraviti presojno oz. več presoj, z vso pripadajočo pripravo ter nadzorom nad izvajanjem korektivnih ukrepov. Zato si vsi presojevalci zaslužijo posebno zahvalo za pomembno delo, ki ga zavzeto opravljajo za Domel.

V okviru vitke proizvodnje ali drugih aktivnosti pa potekajo še ostale oblike notranjih presoj in obhodov, ki ravno tako odkrivajo priložnosti za izboljšanje na delovnih mestih in v procesih, ni pa nujno, da jih izvajajo notranji presojevalci. To so: hitra presoja procesa, 5S presoja, presoja čistoče, samoocena urejenosti delovnih mest, komisijska presoja UDM, vodstveni obhod, ogled urejenosti okolice.

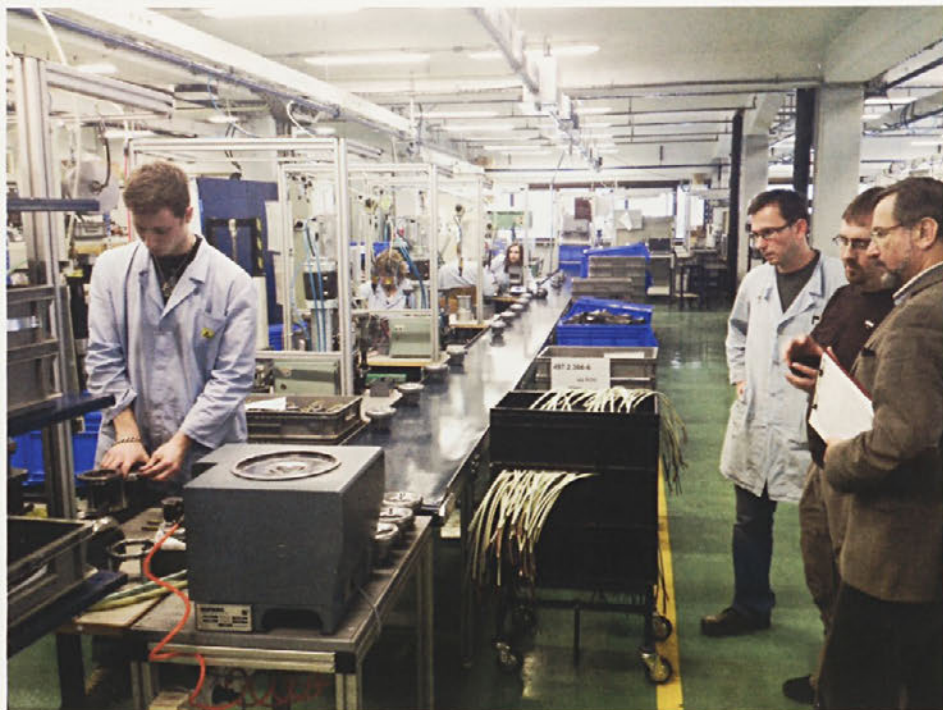
Zunanje presoje

Pod zunanje presoje štejemo:

- presoje kupcev
- certifikacijske presoje
- presoje pri dobaviteljih

Presoje kupcev opravljajo predstavniki naših kupcev ali potencialni kupci, ki pridejo v Domel. Njihov namen je, da preverijo naš nivo kakovosti, kako obvladujemo svoje procese, ali upoštevamo njihove zahteve. Posebno pri razvoju novih izdelkov ali pri avtomobilskih kupcih so presoje pravilo in ne izjema. Več o zanimivih podrobnostih in bogatih izkušnjah s kupčevih presoj v Domelu bo spregovoril Miro Šmid v svojem prispevku.

Vsakoletne certifikacijske presoje so poleg potrditve certifikata predvsem priložnost, da se bolj poglobimo v interne procese, sproti odpravljamo pomanjkljivosti ter nenehno težimo k napredku. Certifikacijske presoje opravljajo presojevalci iz presojevalske hiše Bureau Veritas Certification, za določene izdelčne certifikate (CE, UL, CCC), ter po novem standard za medicinske pripomočke, pa sodelujemo s SIQ ter drugimi.

Presoje pri Domelovih dobaviteljih planirajo in izvajajo naši strokovnjaki iz SQA službe. Presojanje in ocenjevanje dobaviteljev je eden izmed načinov nadzora in vzgoje dobaviteljev v cilju, da so sposobni zagotavljati redne in kakovostne dobave.

Cilji in koristi presoje

Glavni nameni oz. cilji presoje so:

- oceniti učinkovitosti sistema vodenja pri doseganju zahtev in ciljev
- dognati, da je sistem vodenja planiran in dokumentiran
- dokazati, da se sistem vodenja izvaja v celotni organizaciji
- prepoznati neskladnosti in šibka področja
- zagotoviti, da so identificirani problemi odpravljeni

Kot pozitivne posledice presoje pa lahko zaznamo naslednje koristi:

- vodstvu vzbuja zaupanje
- vzbuja zaupanje odjemalcev
- daje informacije o statusu in primernosti sistema vodenja kakovosti
- zaznava operativne probleme
- daje možnost za izboljšave
- omogoča povratne informacije za korektivne in preventivne ukrepe

Definicija presoje

Za konec pa še nekaj za razjasnitev pojmov oz. kaj presoja je in kaj ni:

- Presoja je sistematičen, neodvisen in dokumentiran proces, katerega namen je pridobitev dokazov in nepristransko vrednotenje, da se ugotovi, do kakšne mere so izpolnjene predpisane zahteve.
- Presojati pomeni z vzorčno, a podrobno raziskavo podatkov in dejstev prihajati do kake ugotovitve.
- Tujka, ki se pri nas večkrat uporablja, oz. angleški izraz za presojo je »audit«.
- Presoja se procese in ne ljudi. Presoja ni nadzor zaposlenih ter ugotavljanje, kdo dela dobro ali slabo. Presoja ne išče krivcev, temveč ugotavlja pomanjkljivosti v sistemu.
- Presoja ni inšpekcija, kjer se opravlja nadzor skladnosti z veljavnimi predpisi, in v primeru nepravilnosti lahko tudi kazensko in odškodninsko odgovarjamo, tako zaposleni - fizične osebe kot podjetje.
- Presoja mora biti vnaprej planirana in dogovorjena s presojanecem, kar pa ni nujno za obhod.
- Presojevalec je tisti, ki vodi presojo in postavlja vprašanja ter ugotavlja skladnost procesov, presojanec pa je tisti, ki odgovarja oz. je lastnik presojanega procesa.
- Presoje so koristno orodje vodstva za izboljševanje procesov.

Poleg vsega strokovnega znanja o procesih obstaja dejstvo, da so odnosi med presojevalci in presojaneci ključni za uspešno izvedbo presoje. Skupinski duh in sodelovanje pomeni uspešno presojo. Naj bo v Domelu čim več takih - tako zunanjih kot notranjih presoje.

FERDINAND ŠINK Z GOBO VELIKANKO

V ponedeljek, 14.10.13, sem se s traktorjem odpravil v gozd, v smeri proti Stirpniku, kjer sem nameraval pospraviti še nekaj lesa. Kot

strastnemu gobarju mi je pogled večkrat uhajal levo in desno, v želji da bi ob poti zagledal kakšen dar iz narave. Skoraj sem bil že na cilju, ko sem približno deset metrov od poti zagledal veliko gobo. Sprogi sem rekel, naj gre pogledat, če je sploh užitna. Izkazalo se je, da gre za pravo gobo velikanko. Ko sva zvečer prišla domov, je tehnična pokazala težo te »trofeje« - 2,5 kg, premer klobuka pa je bil kar 37 cm. Goba je bila še popolnoma zdrava, pristala pa je na kmečki peči, da se posuši. V moji petdesetletni gobarski karieri je to daleč največji primerek. Za lažjo predstavljivost sem gobo slikal z enoletnim vnukom Blažem.

PRESOJE

NAŠIH KUPCEV

Presoja na presajo. V Andrejevem članku ste lahko nekaj prebrali o tako imenovanih »sistemskih presojah«, »presojah tretje stranke«, »certifikacijskih presojah«, kar je le nekaj nazivov za te, praktično obvezne, presoje. V osnovi je bilo namreč ob koncu 80. let prejšnjega stoletja zamišljeno, da bo podjetje pridobilo certifikat in na osnovi zaupanja v ta certifikat bodo kupci raje naročali izdelke pri nosilcih certifikata, kot pri tistih dobaviteljih, ki certifikata ne bodo imeli. In s tem bodo odpadle potrebe po presojah podjetij s strani vsakega kupca posebej. Kajti to je strošek, potrebuje svoje vire, svoj čas, svoje ljudi itd. Ideja je bila odlična, izvedba je pa postala popolnoma drugačna (Kaj bodo pa presojevalci pri kupcih zdaj delali namesto presoj dobaviteljev?).

Miro Šmid

In postalo je tako, da je certifikat postal obvezen, če hočeš, da kupec sploh pride narediti še svojo, posebno, »presajo druge stranke«. In zdaj imamo presoj še več kot prej.

Tako so že v januarju napravili presajo predstavniki južnokorejskega industrijskega giganta, zadnje čase najbolj znanega po svojih Galaxy pametnih telefonih (obiskalo nas je 5 njihovih predstavnikov), na koncu presoje je »nabavnik« izročil naši »prodajnici« naročilo za prvih 20.000 kosov sesalnih enot.

Prav tako v januarju je bil tudi tako imenovani run@rate za projekt »štancanja« lamel satorja črpalke klima naprave nove generacije za podjetje, recimo mu »A«. Run@rate pomeni preverjanje proizvodnje v »normalnem teku«, se pravi vseh rednih sestavnih delov, strojev, orodij, teka linije pri nazivnem taktu. Celotno izmeno se tako spremljajo zastoji in vzroki zanje, narejena količina, izmet in vzroki izmeta ter ostala dogajanja na liniji/stroju/strojih.

V februarju je bila, kot že omenjeno, certifikacijska presoja ISO/TS 16949 in ISO 9001 s strani Bureau Veritas, prav v istih dneh pa so nas obiskali tudi predstavniki podjetja, ki izdeluje vodne črpalke.

Že v naslednjem tednu februarja sta bila dva dni na ogledu proizvodnje predstavnika podjetja, ki od nas že dolga leta kupuje rotorje in satorje za električne verižne žage, saj širimo sodelovanje še na področje baterijsko gnanih motorjev, ki ga bom imenoval podjetje »B«, hkrati pa tudi predstavnik podjetja iz Anglije, ki proizvaja sisteme zračne pošte (to očitno še obstaja?).

Prvi teden marca sta nas po dveh letih prišla pre/pogledat tudi predstavnika podjetja, ki mu dobavljamo DC 482 motorje za pogon krtače sesalnika. Kdor ima morebiti doma njihov zeleni sesalnik s krtačo »Polster boy«, naj ve, da je tam notri naš motor.

Marca je bil R&R za linijo podjetja »A«, v začetku aprila ponovni pregled podjetja »B«.

V maju je bila CCC presoja lokacije Otoki, v juniju pa Bureau Veritas presoja po standardu ISO 14001, hkrati pa tudi presoja kupca iz Romunije na lokaciji v Retečah.

V juliju nas je pogledal kupec EC pogonov, na lokaciji v Retečah pa CCC presojevalec.

V juliju je bila preliminarne presoja v skladu s standardom ISO 13485, ki je standard za medicinske potrebe. PE LS namreč proizvaja kar nekaj aparatov, ki morajo biti narejeni v procesu skladnim z omenjenim standardom.

Septembra je bil prvi obisk in pregled proizvodnje novega potencialnega kupca DAB iz Italije.

Prav tako v septembru sta nas spet iz podjetja »B« obiskala že dosedanja predstavnik kakovosti, ki je bil odgovoren za Domel, ter nova sodelavka, ki mu bo zaradi obsega dela od zdaj naprej pomagala. Dosedanja sodelavca bo tako obvladoval proizvodnjo EC motorjev družine 725 na lokaciji Otoki, nova sodelavka pa bo zadolžena za proizvodnjo generatorjev na lokaciji Otoki ter za proizvodnjo komutatorskih motorjev na lokaciji Reteče. Za pregled celotne proizvodnje na obeh lokacijah sta si vzela 4 (ŠTIRI!) delovne dni.

Hkrati z ekipo podjetja »B« je bil v Domelu tudi predstavnik avtomobilskega kupca iz Italije, ki je naredil popolno dvodnevno presajo proizvodnega procesa.

To je kar nekaj aktivnosti, se pa do konca leta obetajo novi in novi obiski. Napovedani so obiski za podjetje »A«, že potrjen za 28. in 29. oktober je kupec motorjev družine 702, za naprej bo tudi še zanimivo ...

Če smo že začeli z Južnokorejci, 22. in 23. oktobra je bila spet presoja z njihove strani.

Vsi ti obiski, presoje, sestanki, ogledi proizvodnje ... terjajo veliko virov in časa, nam pa, konec koncev, prinašajo tudi delo in zaslužek, zato prosim vse sodelavce, kjerkoli v podjetju, tudi v delavnicah, proizvodnji, montaži, da se do obiskovalcev/presojevalcev in njihovih zahtev obnašamo resno ter jim skušamo ustreči, kolikor je možno.

Zahteve niso nemogoče, terjajo pa red in disciplino. Povsod.

Zagotovo nisem naštel vseh obiskov kupcev, kajti mnogo jih je, ki pridejo »samo« na komercialne pogovore in ne zahtevajo pozornosti celotne ekipe, mnogo jih je, ki pridejo na utečene periodične obiske neposredno v poslovno enoto, ki jim dobavlja, kakšnega sem pa enostavno zgrešil. Prosim predstavnike teh kupcev v prodaji, naj mi tega ne zamerijo, vsi kupci so enako pomembni.

Seveda pa presoje niso edino, s čimer nas počastijo kupci. Z mnogimi kupci potekajo redne tedenske (!) telefonske konference o tekočih zadevah v razvoju (463, 467...), o zadevah na listah aktivnosti nastalih med obiski/presojami (702, 484, 725...), prav tako pa je za nekatere kupce potrebno redno poročanje preko e-pošte ali drugih načinov komunikacije.

Vabljeni smo tudi na posebna srečanja pri kupcih, tako imenovane »Dneve dobaviteljev«. V letu 2013 je bila ekipa iz Domela prisotna na »Dnevih dobaviteljev« pri kupcih na Švedskem, v Ljubljani ter Romuniji. V preteklih letih smo bili navajeni dobivati nagrade »Dobavitelj leta«, letos pa smo bili žal malce okrcani zaradi neakovosti. Ampak tudi to je življenje.

Seveda pa Domel podobne »Dneve dobaviteljev« prireja tudi za naše dobavitelje, o tem pa na kratko v prispevku med kratkimi novicami.

PE APEC

HITRA RAST NOVIH PROGRAMOV

Aljoša Močnik

V junijski številki je bil predstavljen razvoj PE APEC, v tej še tehnologija in proizvodnja. Tako kot je naloga razvoja, da razvije robusten produkt, ki odgovarja specifikaciji in stanju tehnike, morata tehnologija in proizvodnja poskrbeti, da proizvodnja teče nemoteno in strokovno učinkovito. Za doseganje teh ciljev so izrednega pomena timsko delo, strokovnost in motiviranost zaposlenih. Značilnost proizvodnega programa v PE so raznolikost, majhne serije, velika nihanja naročil in visoke zahteve po kakovosti proizvodov, zato izzivov ne manjka. Seveda se velikokrat srečujemo s težavami, ki pa jih s sodelovanjem uspešno rešujemo.

TEHNOLOGIJA APEC (Tomaž Benedičič)

Delo tehnologa se začne že v zgodnji fazi razvoja novega produkta, ko se pridruži razvojnemu pri definiranju podatkov za kalkulacijo. Ta je tudi osnova za našo in/ali kupčevo odločitev o nadaljnji usodi projekta. V primeru, da je za izdelavo novega produkta potrebno vpeljati novo tehnologijo, se že začnejo izvajati aktivnosti glede iskanja potencialnih dobaviteljev opreme in testiranje ustreznosti. Lep primer je vpeljava lepjenja magnetov za EC motor 731, kjer smo takoj začeli testirati novo lepilo in ga potrdili do naročila lepilne naprave. Marsikdaj je tehnolog prisoten že pri izdelavi prvih prototipnih vzorcev, ravno tako je del tima pri FMEA produkta.

Po podpisani pogodbi s strani kupca in po izdani dokumentaciji pa nastopi glavni del nalog. Takoj se izdela načrt izdelave posameznih komponent in sestave novega produkta. Paralelno z izdelovanjem FMEA procesa in plana nadzora se začne z naročanjem nove opreme (točna definicija opreme, določitev prevzemnih pogojev ...) z naročilom novih orodij in izdelavo novega layout-a prostora. Pri predprevzemih nove opreme pri dobavitelju se tehnologom pridružijo mojstri, vzdrževalci in kakovostniki. Izdelajo se prve količine izdelkov, na katerih se izvedejo vse zahtevane meritve tako glede samega produkta kot glede stabilnosti procesa. V primeru, da se ugotovijo odstopanja, se akcija ponovi. Šele ko je oprema ustrežna, se jo pripelje v Domel in postavi na ustrezno mesto. Sledi seveda nov test in končni prevzem opreme skupaj s šolanjem za tehnologe, mojstre in delavce. V tej fazi so običajno že hudi rokovi pritiski, zato se obrestuje, če je tehnolog že med testiranjem opreme uspel pridobiti dovolj podatkov za izdelavo vse tehnološke dokumentacije, ki mora biti na vsakem delovnem mestu (Operacijski postopki, Nastavni listi,

Ker sem po izobrazbi robotik in ker se rad ukvarjam s programskimi rešitvami, sem v tehnologiji zadolžen predvsem za robotske celice ter za reševanje programskih težav in nastavitve na APEC linijah. Večjo odgovornost imam na HVA rotorski liniji, STIHL-ovi lepilni in balansirni napravi, v zadnjem času pa sem bolj aktiven tudi na Continental-ovi liniji.

Delo v tehnologiji je pestro, razgibano in nikoli mi ni dolgčas. Všeč mi je tudi, ker smo dober kolektiv in se sodelavci med seboj zelo dobro razumemo in si pomagamo.

Blaž Potočnik

Zaposlitev v tehnologiji APEC je zame prva prava zaposlitev, ki se ujema s področjem študija. Zdaj še spoznavam delo in naloge tehnologa in ugotavljam, da je le-to zelo raznoliko, dinamično, zahteva natančnost in vestnost. Najprej sem spoznal področja, s katerimi se sodelavci v tehnologiji ukvarjajo, nato pa sem dobil že prve naloge in zadolžitve. Kot zadnjega pridruženega tehnologa so me sodelavci lepo sprejeli v svoj kolektiv, mi pomagajo s svojimi nasveti in izkušnjami.

Jože Kamenšek

Delovna navodila, Navodila za varno delo ...). Zaposleni v proizvodnji vedo povedati, da je vedno več in več dokumentov, ki jih je potrebno izpolnjevati. Kupci iz avtomobilske industrije (vedno pogostejše pa tudi ostali kupci) zahtevajo, da so dokumentirane vse spremembe v procesu, da imamo zapisane podatke o vgrajenih polizdelkih, vsaka operacija mora imeti določene, nadzirane in shranjene parametre. Meritve sil, kamere na delovnih mestih, shranjevanje podatkov za posamezne operacije so postali vsakdanjost. Kot zanimivost: na montažni liniji 702 imamo poleg dveh robotov (na katerih merimo sile) še 4 kamere, avtomatsko merjenje opleta, merilnik sile, čitalec 2D kode, dodaten računalnik za avtomatsko shranjevanje procesnih podatkov ... Zelo podobno je na novi liniji za program 744, pa tudi nova oprema za EC motorje ne zaostaja prav veliko.

Interni prevzem nove opreme, izdelana vsa dokumentacija in ustrežna kakovost novega produkta so pogoj za naslednji korak – prevzem procesa in produkta s strani kupca (Run&Rate). S potrditvijo procesa in produkta se ga preda v upravljanje oddelku proizvodnje. Zgodba za tehnologa pa se pri tem ne konča. Pogosto prihaja do sprememb produktov ali polizdelkov, razvijajo se nove izvedenke. Pojavljajo se kvalitetni problemi v proizvodnji, napake na strojih ... Vsakodnevno se tehnologi srečujejo z naročanjem popravila ali predelave orodij, z nadgradnjo dokumentacije, z reševanjem zastojev v proizvodnji. Tehnolog vedno sodeluje tudi pri reševanju reklamacij do kupca. Takrat se pokaže smiselnost vseh podatkov, ki se jih zapisuje in shranjuje v procesu. Reklamacija je s strani kupca zaključena šele, ko so izvedeni in preverjeni vsi korektivni ukrepi.

Tehnolog se pri svojem delu dnevno sooča z vrsto izzivov, kot so sama redna serijska proizvodnja, vpeljava novih proizvodov v proizvodnjo in s tem v zvezi naročilo potrebnih naprav in orodij. Kot pri vsakem delu, enako tudi pri delu tehnologa, pride do zapletov, problemov in ob reševanju le-teh je pomembno sodelovanje z drugimi oddelki v podjetju (razvoj, nabava, kontrola, OZI, orodjarna, vzdrževanje ...) ter seveda s sodelavci tehnologij z vseh področij, saj lahko izmenjava izkušenj marsikdaj pripomore k hitrejšemu in učinkovitejšemu reševanju problema.

Delo v tehnologiji je tudi na mojem področju raznoliko in nikoli zaključeno, saj noben proces ni tako izpopolnjen, da ne bi bilo možno izboljšati delovna mesta in pogoje dela ter urediti delovni proces lažji, ugodnejši za delavce, ergonomsko bolj sprejemljiv in seveda s poudarkom na končni kakovosti proizvoda, kar je ena od osnov za uspešno poslovanje podjetja.

Boris Jensterle

Kot zadnje (ali pa tudi kot prvo) pa je naloga tehnologa, da se vsi polizdelki in končni izdelki izdelujejo stroškovno učinkovito. Kaj to pomeni? Če smo že na začetku zgrešili z oceno stroškov nove opreme in z oceno proizvodnih časov, je lahko vprašljiva profitabilnost projekta. Povečevanje

produktivnosti (avtomatizacija, izboljšave v procesu ...) in zmanjševanje izmeta, kar direktno vpliva na stroške proizvodnje, je pa že tako stalna naloga tehnologov.

S širjenjem programov in uvajanjem novih produktov se krepi tudi tehnološki oddelek, ki trenutno šteje 7 članov.

APEC PROIZVODNJA V DOMELU ŽELEZNIKI (Milan Vizjak)

Avtomobilska industrija v Domelu. Od kdaj? Mogoče nekateri veste, ampak vseeno. Začetki segajo v leto 1996, z razvojem koračnega motorja za regulacijo višine žarometov v oddelku PC EKM (zdaj PC ECS). Od leta 2004 dalje se je Domel bolj intenzivno začel ukvarjati z novimi projekti za avtomobilsko industrijo vzporedno z razvojem elektronsko komutiranih EC motorjev. Prolomno je bilo leto 2007, ko se je odprl nov projekt »Industrializacija EC pogonov za ventilatorje«. Po tem sta sledila še projekta EC motor za vrtna orodja in izdelava statorja kompresorske enote za pogon samostojne klimatske naprave pri hibridnih in električnih vozilih. Ustanovljena je bila nova poslovna enota za avtomobilski program AP in elektronsko komutiranih EC motorjev, s kratico APEC.

Proti koncu leta 2009 sem bil imenovan za vodjo proizvodnje poslovne enote APEC v Domelu. Začetki so bili zelo težki, cilji, ki so bili postavljeni, pa zelo visoki. Vzporedno sem opravljal delo tehnologa za izdelavo EC motorja za nemškega kupca. Izzivov in dela ni manjkalo, večkrat je bil delovni dan prekratek. Pričelo se je z zagonom linije za izdelavo EC motorjev za ventilatorje, postavitev strojev in linije za program vrtnih orodij in zagon proizvodnje izdelave statorja kompresorske enote. V letu 2012 smo pričeli z zagonom linije proizvodnje EC motorjev za švedskega kupca.

Oddelek je med »najmlajšimi« v Domelu, saj deluje od leta 2007. Velik je poudarek na izobraževanju vseh zaposlenih, deljenju izkušenj med sodelavci in na inovativnem razmišljanju. Na koncu se bom zahvalil vsem sodelavcem v Domelu, saj le dobro skupno timsko delo pomaga pri reševanju tekoče problematike. Lep je občutek, da smo (sem) del tega kolektiva.

Oddelek tehnologije, od leve proti desni: Matjaž Torkar, Jan Koblar, Boris Jensterle, Blaž Potočnik, Tomaž Benedičič, Herman Lampret, Mohor Kunšič in Jože Kamenšek

Avtomobilski program APEC, to smo mi. Naši proizvodi nimajo veliko skupnega z avtomobilom – pa vendar, tu smo. Naš proizvod je elektronsko komutiran (EC) motor. Predvsem se motorji uporabljajo za klimatske sisteme po raznih podjetjih – industrijskih halah. Na oddelku imamo še druge programe, kot so Continental, Visteon, Stihl in Husqvarna. Zadnjima dvema pravimo vrčičkarji, ker izdelujejo motorčke za vrtni program (vrtno kosilnice, motorne žage in kosilnice na nitko). Motorje žene akumulatorska baterija. Na programu Visteon se izdelujejo kompresorski motorji za klimatske naprave v avtomobilu. Potem je tu še program Continental, prvi, ki je začel obratovati na našem oddelku. Proizvaja senzorje za zaznavanje ovire pred avtomobilom. Drugače pa smo oddelk z dobro pozitivno klimo, med seboj se dobro razumemo in večino problemov rešujemo skupaj. Naš slogan se glasi: »V slogi je moč.« Če bi imel ponovno na izbiri, da se odločim, kje bi rad delal, bi se odločil za APEC.

Robert Vojska

Prostori, v katerih je proizvodnja APEC, v začetku niso izpolnjevali vseh pogojev avtomobilске industrije. Zato se je moral del proizvodnje zapreti, da se je preprečil vstop prašnih delcev. Zahteve po čistoči so ključnega pomena za proizvodnjo. Zanimiv je podatek, da velikost tujka na koračnem motorju ne sme presegati velikost 0,015 mm. Za samo stabilizacijo delovnih procesov so se uredili tudi ustrezni klimatski pogoji.

V Domelu obratuje APEC, ki obsega več zelo različnih programov. Delamo na enem izmed teh. Izdelujemo koračni motor, ki je vgrajen v senzor za zaznavanje ovire pred avtomobilom. Smo majhna skupina 5-tih delavcev in mojstra ter lahko rečemo, da se med seboj dobro razumemo. In dobro komuniciramo tudi z ostalimi službami in sodelavci. Delo ni fizično težko, je pa zelo zelo natančno in zahteva veliko znanja. Ampak vsak, ki ima željo, se lahko sčasoma nauči tudi zahtevane natančnosti. Delo je raznoliko in to nam je všeč. Upamo lahko le to, da bo v prihodnosti še vedno dovolj naročila, da bomo lahko to delo opravljali še naprej.

Beti Thaler

Ekipo na programu Poslovne enote APEC

OTVORITEV

PRVE VODIKOVE POLNILNICE V SLOVENIJI

Karmen Nastran

Za registracijo vozila na alternativni pogon mora biti po zakonodaji RS najprej postavljena polnilnica. Slovenija je 53. država na svetu, ki je postavila vodikovo polnilnico.

Vodikove polnilnice v Evropi

Marca 2013 je bilo 208 delujočih polnilnic na svetu, od tega 80 v Evropi, 76 v Severni Ameriki, 49 v Aziji in tri drugje. Trenutno ima Nemčija 15 javno dostopnih vodikovih polnilnic npr. v Münchnu, Stuttgartu, Hamburgu, Berlinu, Düsseldorfu. Nemčija ima v načrtu povečati mrežo vodikovih postaj na 50 vodikovih polnilnic do leta 2015, postaviti novih 100 polnilnic v naslednjih 4 letih in imeti približno 400 polnilnic do leta 2023 (za več podatkov si pogledajte članek spodaj). Cilj je vodikova polnilnica na vsakih 90 km avtoceste na gosto poseljenih območjih. V Italiji sta nam najbližji polnilnici v Trentu in v Milanu, načrtuje se polnilnica v Padovi. V Avstriji so vodikove polnilnice v Gradcu, Salzburgu in na Dunaju.

Prevzem in testiranje

S prevzemom in testiranjem obeh polnilnic smo si pridobili veliko praktičnega znanja. Izkušeni sodelavci so nam pomagali opraviti prevzem obeh polnilnic na enak način, kot se prevzemajo stroji in oprema v Domelu. Strokovnjaki za posamezna področja so opravili pregled in kontrolo kompresorskega dela polnilnice, izvedli meritve hrupa ipd. Sama tehnična dokumentacija za polnilnico obsega več kot 2.000 strani, ki jo je bilo potrebno pregledati in opozoriti na popravke glede na pravila slovenske zakonodaje ter na pravila Bureau Veritas-a. Pridobili smo izkušnje s sodelovanjem pri certificiranju protiekspluzijske opreme (Ex).

Uporabniki polnilnice

Polnilnica v Lescah ni laboratorijski projekt, ampak je polnilnica namenjena javni uporabi. Trenutno so vodikova vozila zelo draga, kar naj bi se spremenilo s serijsko proizvodnjo avtomobilov v letu 2015. Polnilnico že uporabljajo za polnjenje avtomobila Fiat multipla. Enota slovenske vojske za elektronsko bojevanje ima v lasti vozilo, na katerem je izvidniški kontejner z vgrajenimi gorivnimi celicami. Približno pet let redno uporabljajo ta kontejner na vajah, največkrat na Pokljuki. Domenili smo se, da bodo polnili vodikove tanke na polnilnici v Lescah, ko se bodo peljali na Pokljuko.

Kako napolniti vozilo

Vodik bo natočil usposobljen Petrolov uslužbenec.

Lokacija Lesce

Lesce so bile izbrane zaradi bližine avtoceste in bližine Bleda.

Kje bo postavljena druga vodikova polnilnica

Zaradi aktualnih projektov s podjetjema MEJ iz Kopra (športni čoln na 90 kW gorivno celico) in podjetjem Seaway iz Begunj (8 kW hibridna vodikova barka Greenline 33) se predvideva, da bo druga vodikova polnilnica postavljena na slovenski obali.

Novi projekti

Pri partnerjih smo pridobili zaupanje, da Domel zna in zmore speljati tudi tako zahtevne projekte. Zanimanje za sodelovanje z nami na vodikovih projektih je po otvoritvi zelo naraslo.

RUSIJA

IN PE LABORATORIJSKI SISTEMI

Boštjan Demšar

V septembrski izdaji Mozaika smo že zapisali novico o avgustovskem podpisu pogodbe z ruskim podjetjem iz Moskve. V prvem tednu oktobra smo naredili naslednji korak. Za ruske kolege smo imeli trening servisa in prodaje centrifug, obenem smo se udeležili kongresa in sejma laboratorijske opreme ter priložnost izkoristili za obisk izjemno uspešnega slovenskega farmacevtskega podjetja v rusiji, ki naše laboratorijske naprave, kot so centrifuge in magnetni mešalci, uporablja že vrsto let in so naša najboljša referenca za uspeh na ruskem trgu.

Obisk je bil izredno dobro organiziran, naši ruski kolegi so se zares izkazali kot odgovoren partner. Podjetje praznuje v letošnjem letu 25-letnico delovanja, je podjetje v družinski lasti, vodita ga oče in sin. Podjetje ima lastno proizvodnjo, ki predstavlja okrog 40 odstotkov prodaje, ostalo je prodaja uvoženih potrošnih materialov.

Na sejmu smo na njihovem razstavnem prostoru prvič predstavili novo centrifugo Centric 350, ki predstavlja velik napredek v primerjavi s poprejšnjimi izvedbami centrifug. Naj takoj navedem, da bomo že na naslednjem sejmu v novembru na Medici predstavili tudi novo centrifugo Centric 250. Centrifugo C 350 so si ogledali tudi predstavniki konkurenčnega podjetja in pohvalili dizajn, tiho delovanje in enostavno upravljanje.

Anekdota s poti

Uspešno farmacevtsko podjetje se nahaja okrog 60 km iz Moskve v mestu Istra. Najenostavneje bi bilo najeti taksi, a se na ta način hitro zapravi ena delavska plača. Tako sem sredi noči naštudiral pot in jo takole po dnevniško zapisal:

3:00 Grem spat.

5:55 Vstanem.

6:05 Sem na zajtrku.

6:15 Grem peš do najbližje postaje metroja (podzemna železnica v Moskvi).

6:25 Na podzemni enkrat prestopim in pridem na Rižskaya, kjer je »vakzal« (železniška postaja).

7:00 Na železniški postaji želim kupiti vozovnico, a jemljejo samo denar, vozovnica stane 100 rubljev, imam jih le 55. Tečem čez celo postajo (postaja je približno 2x večja od ljubljanske), da bi dvignil denar na bankomatu, a ga le-ta ne da, ker banka zavrne plačilo provizije. Tečem na bencinsko črpalko čez cesto, kjer je videti bankomat, a ko pridem tja, ugotovim, da to ni bankomat, je le avtomat za plačilo bencina.

7:10 Čas se mi počasi izteka. Če zamudim vlak, bom zamudil, kjer imam že ob 9:15 sestanek. Spet tečem čez celo železniško postajo do prodajalne vozovnic.

7:15 Sklenem, da bom kupil karto za 50 rubljev, kar je za približno za pol poti (45 RUB=1 EUR); če me dobijo, se bom že izgovoril. Vmes srečam rusko babuško in grem z njo na predzadnji neogrevan vagon, saj mi je bilo pri 0°C zadnjih 20 minut presneto vroče.

7:19 Prisedem k ruski babuški in čez slabi dve uri vlak odpelje.

8:45 Po dobri uri in pol se od ruske babuške poslovim z istim občutkom, kot bi se poslovil od svoje stare mame. Klepetala sva o vsem; kako živimo, kakšni so naši kraji, pokazal sem ji fotografije naših hribov, o dopustu, o družini, tudi ona je, zelo spretno za svoja leta, znala pokazati fotografije z mobitela. Na železniški postaji je kontrola ob izstopu, zato grem za množico, ki obide kontrolo in tako prispem v Istro.

8:55 Bankomat v Istri prav tako ne da »djengijev«. Taksist tudi ne vzame kartice. Grem na stop. V Moskvi vozniki ustavijo zelo hitro in potem »zbarantaš furo« za 100 ali 200 rubljev. V St. Peterburgu pa

te navade ni. Meni na srečo ustavi že tretji šofer. 23-letni vojak na dopustu me s spretnostjo reli dirkača pripelje v podjetje.

9:00 Opravi postopek za vstop (vpis v knjigo gostov), preverijo še potni list in me pospremi do pisarne direktorja.

9:15 Pome pride namestnica direktorice kakovosti in me pospremi k direktorici. Medtem izvem, da je ena sposojena centrifuga Centric 322A že pri njih, kar me še posebej razveseli, saj ta nova res prekaša starejšo po vseh karakteristikah. Le-ta bo šla naslednji teden k njim na testiranje.

10:25 Ko povem štorijo glede mojih novcev, mi direktor da 300 rubljev, voznik pa me odpelje na postajo. Ker je moj vlak odpeljal ob 10:29, grem nazaj v Moskvo kar z avtobusom.

12:30 Po dveh urah vožnje za 93 rubljev prispem na metro, postaja Tušinskaya, dvakrat prestopim in sem na Dostojevskaj.

13:30 Pridem na sejem in tam ostanem do 18:00, ko naju ruski kolegi povabijo na slavnostno večerjo. Dan zaključimo dokaj pozno, saj naju je potem čakala še druga večerja.

ZLATO

PRIZNANJE ZA DOMELOVO INOVACIJO

Gospodarska zbornica Slovenija je v torek, 17.9.2013, na Brdu pri Kranju na 11. Dnevu inovativnosti nagradila najbolj inovativna podjetja in najboljše inovatorje v letu 2012. Najvišja, zlata priznanja, je strokovna komisija med 42-imi na regijskem nivoju izbranimi inovacijami dodelila enajstim projektom.

Zbrane inovatorje in predstavnike najbolj inovativnih podjetij sta na tej podelitvi nagovorila predsednik republike Borut Pahor in predsednik GZS Samo Hribar Milič.

Pahor je poudaril, da so inovacije pomembne ne le za visoko tehnološka, ampak tudi za nizko tehnološka in storitvena podjetja. »Prihodnost bo še bolj kot sedanjost temeljila na znanju in inovativnosti. Ta dva pojma vedno bolj postavljata tudi ločnico med bogastvom in revščino. Zato je spodbuda in priznanje podjetjem in posameznikom, ki ste nosilci inovacij, toliko večjega pomena, če bomo ustvarili družbo, kjer bosta zdrava tekmovalnost in inovativnost cenjeni,« je dejal.

Martin Pintar

Za inovacije, nastale v preteklem letu, je GZS tokrat podelila dve diplomi ter devet bronastih, 20 srebrnih in 11 zlatih priznanj. GZS je nagradila tudi inovacijo leta po izboru javnosti in podelila nagrado za najboljše gospodarske dosežke.

Najvišje, zlato priznanje za inovativne dosežke, je šlo v roke Krke za dvoplastne tablete s kombinacijo zdravilnih učinkov za zdravljenje povišanega krvnega tlaka, z enakovredno oceno pa sta sledila BSH Hišni aparati s sekljalnikom kockaste oblike MCM6 in Domel s hitrotekočim puhalom za pištolo za nanašanje barve za Wagner. Zlati nagrajenci so še: Gorenje, Kovic, Lek, Ledinek engineering, Letrika, RC novi materiali, Vivapen in Reflecta intelsens.

Sam postopek izbire se prične z razpisom v pomladnih mesecih, ločeno v enajstih območnih zbornicah. Domel se je na razpis prijavil z VISOKO UČINKOVITIM EC PUHALOM S PRILAGODLJIVIM KRMILJEM, ki je novost v PE EC Sistemi, in s HITROTEKOČIM PUHALOM ZA PIŠTOLO ZA NANAŠANJE BARVE. Obe inovaciji sta na Območni zbornici za Gorenjsko prejeli zlato priznanje, slednja pa je poleg Acronijeve in Elanove inovacije zastopala gorenjsko regijo.

Pri ocenjevanju se upoštevajo štirje kriteriji - inovativnost, gospodarska korist, okoljski vidiki in trajnostni razvoj. Za najvišje ocene pri inovativnosti so ključnega pomena patenti in druge vrste intelektualne zaščite. Puhalo

ima patentno zaščiten »spark container« in z modelom tudi zunanji videz puhala.

Pri gospodarski oceni so ključnega pomena dobičkonosnost in prodajni rezultati, saj s tem pokažemo, da je trg novost sprijel. Pri okoljskem kriteriju so najpomembnejši: varčnost pri materialih, energetska učinkovitost, čistost do okolja, prijaznost do uporabnika in možnost reciklaže na koncu življenjskega ciklusa. Pri trajnostnem vidiku je pomemben vpliv na razvojne in timske procese v podjetju, pomembno je medpodjetniško sodelovanje in vključenost v raziskovalne sfere.

Pri vsakem ocenjevanju, tako na lokalnem kot tudi na državnem nivoju, je podjetje povabljeni, da pred komisijo predstavi svojo inovacijo. S tem si lahko z dobrim nastopom in s svežimi podatki oceno še nekoliko izboljša. Novost letošnje predstavitev na državnem nivoju je bila v izdelavi video posnetka, ko so predstavniki podjetja svojo inovacijo morali nazorno predstaviti na eno stran papirja na flip chartu v zelo kratkem času. Ti video posnetki so se nato predvajali na podelitvi. Janez Rihtaršič je nazorno predstavil inovacijo v smislu: »Ne potrebujemo več kantice z barvo in čopiča, ker imamo novo visokokvalitetno pištolo za barvanje, ki jo je omogočilo Domelovo novo puhalo.« Janezu to verjetno ni bilo težko, saj je bil v idejni fazi razvoja tudi projektni vodja, ki je s projektno ekipo odlično zastavila to invencijo.

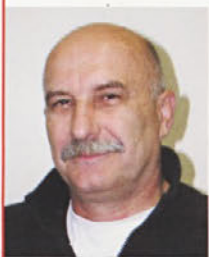
Industrializacija se je nadaljevala s projektnim timom pod vodstvom Simona Zgaga, ki je odlično izkoristil svoje večletne izkušnje dela na Kitajskem, kjer se je tudi postavila nova linija. In da proces izboljšav nikoli ni zaključen, lepo kaže tudi izboljšava sodelavcev s Kitajske, ki je z registracijo izboljšane pod vodstvom Andreja Eržena predstavila izboljšan način varjenja pri motorjih, ki se vrte pri 67000 vrtljajih na minuto pod stresnim režimom delovanja 8s vklop in 8 s izklop.

Za konec pa še čestitke vsem, ki ste kakor koli sodelovali pri ustvarjanju te inovacije in s tem omogočili to čudovito promocijo za Domel.

PRVA PROMOCIJA

POMOČ ZDRAVJA

Jože Prez

Pravilnik o organizaciji, materialu in opremi za prvo pomoč na delovnem mestu zahteva med drugim:

- Cilji prve pomoči so ohraniti življenje poškodovanim, nenadno obolelim ali akutno zastrupljenim delavcem, preprečiti poslabšanje zdravstvenega stanja in poskrbeti za strokovno medicinsko pomoč.
- Delodajalec mora za zagotavljanje prve pomoči na delovnem mestu sprejeti potrebne ukrepe z določitvijo števila delavcev, usposobljenih za izvajanje prve pomoči, in zagotovitvijo potrebnega materiala in opreme za prvo pomoč.

Pri obiskih inšpektorjev, raznih zunanjih presojevalcev in notranjih kontrol se je vedno ugotavljalo, da imajo omarice za sanitetni material prve pomoči neustrezno vsebino. S člani TPM skupin smo poiskali rešitev, kako zadovoljiti zakonske in vsakodnevne zahteve.

Zakonske zahteve smo rešili s kovčki za prvo pomoč, ki imajo vso predpisano vsebino. Za drobne poškodbe, ko potrebujemo samo obliž ali pa povoj, pa smo ohranili stare omarice za prvo pomoč, ki so na istih lokacijah, kot so bile do sedaj.

Kovčki za prvo pomoč imajo plombo, s katero se dokazuje, da ni bila uporabljena njegova vsebina. V primeru poškodbe se kovček lahko odnese na mesto poškodbe. Ko o poškodbi naredimo zapisnik, nam proizvajalec kovčka manjkajočo vsebino nadomesti brezplačno. Kovčke za prvo pomoč naj bi uporabljali samo za večje poškodbe.

Sanitetni material ima rok trajanja pet let (tudi prvo pomoč v avtomobilu moramo po petih letih zamenjati). Po preteku tega roka nam proizvajalec kovčkov za neuporabljen kovček računa samo polovico cene novega.

Želimo, da bi se nova investicija čim manjkrat (še bolje - nikoli) uporabljala.

Janja Kozjek

Poletje se je že zdavnaj poslovilo in prvi mraz ter zima že trkata na naša vrata. To pa je tudi čas prehladov, viroz in gripe, ki pa se jim lahko tudi izognemo, če krepimo imunski sistem, vzdržujemo kondicijo in se gibljemo na svežem in čistem zraku, pijemo zadostne količine tekočine.

Največje težave pri virusnih obolenjih imajo lahko starejši ljudje, kronični bolniki in majhni otroci, saj virusna obolenja in tudi gripa, ki je nalezljiva bolezen dihal, povzročajo: visoko vročino, bolečine v mišicah, boleče grlo, utrujenost, lahko pa preidejo celo v pljučnico. Ta pa zahteva zdravniško ali celo bolnišnično zdravljenje, v najslabšem primeru je lahko celo usodna.

Gripo normalno prebolimo oz. zanjo uspešno poskrbi naš imunski sistem v približno sedmih dneh.

Marsikdo si je preko poletja nabral ali celo pridelal takšna in drugačna zelišča, ki pomagajo pri prehladnih obolenjih in tegobah. Tudi sama jih nekaj nabere v naravi, nekaj jih pridelam na vrtu in nekaj jih dobim od prijateljev. Moram priznati, da prav uživam, ko pripravljam čajne mešanice in jih shranjujem v steklene kozarce. Zato sem se odločila, da nekaj receptov znane slovenske zeliščarice Marije Jamnikove podelim še z vami.

Ob vseh prehladnih obolenjih je nujno »POVEČATI IMUNSKI SISTEM«.

Uživali naj bi čim več svežega sadja in zelenjave: korenje, kolerabo, repo, zelje v vseh oblikah itd.

Izogibajmo se konzervansom, mesu, kavi, kakavu in sladkorju.

Otroci, ki pojedjo veliko sladkarij, bodo redko posegli po surovem korenčku, kolerabi, repi, kar bi bilo najbolje za njih. Zato moramo otroke že zgodaj navajati na sadje in zelenjavo, kasneje ne bomo tako uspešni. Kajti podatki o tem, koliko otrok ne uživa solate, sadje jedo le redko, zelenjavo izbrskajo s krožnika ..., so zastrašujoči.

SIRUP ZA PREVENTIVO

- 1 kg cvetličnega (ali gozdnega) medu
- 1,5 kg limon - stisnemo sok
- 4-6 žlic naribanega hrena (za otroke 4)

Vse sestavine dobro zmešamo in jih pustimo 4 dni odležati.

UPORABA: Vsako jutro zaužijemo 1 žlico tega sirupa (otroci 2x dnevno eno čajno žličko).

VSEBNOST: Hren vsebuje gorčična olja, ki učinkujejo proti bakterijam. Vsebuje tudi vitamin C, kalijeve soli in snovi z antibiotičnimi učinki. Zdravi bronhialna vnetja, okužbe ledvic in sečevodov. Limona je znana po vsebnosti vitamina C. Med je zdravilo že samo po sebi, obogatimo ga še z limono in hrenom. Recept za sirup je preizkušen – preventivno ga pričnemo uživati že novembra in ga jemljemo vse do aprila. Posebno se priporoča ljudem, ki so nagnjeni k prehladnim obolenjem.

Ob rednem uživanju sirupa zagotovo ne bomo prehlajeni!

PRVA POMOČ, ČE OBISK ZDRAVNIKA NI NUJEN!

Čebulo narežemo na kolote ter polijemo s 4 žlicami medu. Stoji naj 2 uri, da se izluži. Nato vsako uro zaužijemo po 1 majho žličko sirupa (otroci na 2 uri 1 žlico). Običajno zdravljenje traja en do dva dni.

ZELIŠČNE BLAZINICE ZA OTROKE

Te toplo priporočam, ker jih lahko naredimo sami z malo truda.

Majhno blazinico (12x12) napolnimo s kamilico, materino dušico, suhimi smrekovimi vršički, ožepkom, sivko, timijanom, dobro mislijo, pepermint mentol meto, meliso itd. Za dojenčke uporabimo samo kamilice - domače. Zeliščno blazinico zvečer položimo na prsni koš. Potrudimo se, da je zeliščna blazinica čim bolj domiselna, živih barv ... skratka mikavna. Uporabna je eno sezono.

KO ZAČUTIMO, DA SE NAS LOTEVA PREHLAD

Obe nogi namakamo do kolen v vroči slani vodi, nato gremo v posteljo (razen ljudje z debelimi zunanji žilami).

ZA SPLOŠNO ODPORNOST - DVIG IMUNSKEGA SISTEMA

Vzamemo dnevno 20-30 kap imunala. Izvleček iz cele petletne rastline ameriškega slamnika

ČAJI PROTI PREHLADU

Materina dušica, cvetje bezga, lipovo cvetje, ajbiš (hladno namakamo), pljučnik, ozkolistni trpotec, lučnik, ingver (proti virusnim obolenjem), jeglič, pepermint mentol meta, kopriva, mala marjetica, dobra misel, navadna trobentica, žajbelj, islandski lišaj, smrekovi vršički (posušeni), gozdni slezenovec, šipek, vijolica, timijani.

PREHLAD PRI STAREJŠIH LJUDEH

Večkrat preide v pljučnico zaradi premajhne odpornosti. Zato je pri težjih prehladih potrebna zdravniška pomoč. Nekateri vsako jutro zaužijejo 1 žlico alojinega pripravka in tako povečajo odpornost ter se izognejo prehladu. Danes je teh pripravkov že veliko na trgu, lahko pa si ga pripravimo sami.

SIRUP IZ ČRNEGA BEZGA

Napravimo ga iz jagod bezga. Pri vsakdanji uporabi sirupa se s prehladom ne bomo okužili. Ljudje z visokim pritiskom naj sirup uporabljajo previdno.

ČAJ ZA POTENJE

Zmešamo cvetove lipe in črnega bezga in pripravimo čaj za pospešeno potenje, da se strupi čim prej izločijo iz telesa.

NARAVNI ANTIBIOTIK, KAPUCINKA

Pri prehladnih obolenjih je vsekakor omembe vredna tudi kapucinka. Če zdravimo takrat, ko na vrtu rastejo kapucinke, potem 2x dnevno zaužijemo do 5 listov rastline. Kapucinka je pokazala izredne lastnosti pri zdravljenju dihal in je najmočnejši antibiotik v naravi. Ko kapucinko zaužijemo, njeni hlapi eteričnega olja prodrejo v dihalo, jih razkužijo in zdravijo: vnetja grla, bronhitis in celo virusna obolenja pljuč. Ko pa odhaja iz telesa, čisti in zdravi sečne poti.

POMOČ Z DIVJIM KOSTANJEM

Pri prehladih si lahko pomagamo tudi z divjim kostanjem. Plodove obelimo, zrežemo na manjše koščke in posušimo. Le-te ob uporabi zmeljemo na kavnem mlinčku.

UPORABA: Dvakrat dnevno damo na jezik za nožev konico kostanjevega prahu, počakamo, da se nam v ustih počasi topi. Postopek ponavljamo 3 dni in prehlad bo minil.

ZAČETEK PREHLADA

Ko začutimo, da se nas loteva prehlad, celo telo premažemo s tinkturo divjega kostanja, nato se odpravimo spat.

ASTMA

Izredno uspešen pri astmi je SMILJ. In sicer ga skuhamo in vdihavamo sopro.

BRONHIJI

Grobo morsko sol zašijemo z blazinico, pogrejemo in položimo na prsni koš.

SIRUP IZ IGLAVCEV

Pomladi nabereimo vršičke smreke, jelke, bora in ruševja. Nabrane vršičke damo v posodo, jih prekrijemo z vodo in kuhamo na zmernem ognju, da dobimo gosto kašo.

POTREBUJEMO:

- 1 kg vršičkov
- 0,5 kg narezane čebule
- 25 dag kandiranega sladkorja
- 0,5 kg medu

Kaši iz vršičkov dodamo omenjene sestavine in kuhamo toliko časa, da se vsebina razkuha do sirupa. Sirup prelijemo v kozarec s širokim vratom in shranimo v suhem in hladnem prostoru. Sleherno gospodinjstvo naj uporablja omenjeni sirup pri zdravljenju prehladov ali bronhitisa. Če zaužijemo sirup na začetku prehlada, se obolenje ne razširi.

LIKER IZ BOROVJA IN RUŠEVJA

Vršičke vejic ruševja v mesecu juliju ali avgustu, ko smolijo, natrgamo in namočimo v alkohol. Namakamo tri tedne, precedimo, dodamo 3 žlice medu (na 1 liter tekočine). Vsak dan zaužijemo 0,2 dcl tega pripravka. Ta pripravek dobro poznajo hribolazci.

IZGUBA GLASU

- 2 dcl sveže iztisnjenega soka korenčka
- 5 dcl vode
- 6 suhih fig

Korenčkov sok premešajmo z vodo, dodajmo drobno narezane fige in kuhajmo 10 min na blagem ognju. Čaj pijemo tekom dneva po požirkih. Fige na koncu pojemo.

ANGINA - boleče grlo - OBLOGA S ČEBULO

2-3 rdeče čebule narežemo, nekoliko prepražimo na olivnem olju, da se čebula zmehča. Zmes nekoliko ohladimo in naložimo na bombažno krpo v debelem sloju ter ovijemo okoli vratu. Preko tega zavijemo še volnen šal, ležemo v posteljo in pustimo delovati preko noči. Preden ležemo v posteljo, namočimo noge v slano toplo vodo, da bo učinek še večji.

ANGINA, BRONHITIS, ASTMA

- Korenčkov sirup z limono in medom
- 5dcl soka korenčka - sveže iztisnjenega
- 2dcl vode
- 3dcl medu
- 1dcl soka limone
- nekoliko cimeta v prahu in nageljnove žbice (klinčki)

Sok korenčka in vodo zavremo, primešamo med in na blagem ognju kuhamo še 15min. Sirup odstavimo z ognja in nekoliko ohladimo, dodamo cimet, klinčke in limono. Sirup takoj vlijemo v steklenice in hranimo na hladnem.

Zaužijemo 3x dnevno po 1 žlico sirupa. Odlično za otroke!

POVEČANJE IMUNSKE ODPORNOSTI

- 300g medu
- 100g aloje - gela- notranji deli
- 400g zmletih orehov
- sok 2 limon

V kolikor je med strjen, ga počasi segrejemo, nekoliko ohladimo, dodamo orehe, alojo in sok limon ter dobro premešamo.

Pripravek hranimo na hladnem in temnem mestu.

Uživamo 1 žlico pripravka pred jedjo.

Ta pripravek služi za krepitev imunskega sistema, krepi pa tudi srce.

GOZDNI SLEZENOVEC

Je zdravilna rastlina, ki se uporablja že od antičnih časov. Omehča sluz, pospešuje izkašljevanje, pomaga pri prebavnih tegobah - želodčnih in črevesnih težavah. Nadalje je koristen pri vnetju grla, astmi, bronhitisu, vnetju v ustih ... učinkuje celo pri težavah z mehurjem.

ŠE NEKAJ BESED O NARAVNIH ANTIBIOTIKIH

Zdravljenje z antibiotiki je zaradi prekomerne uporabe le-teh vse manj učinkovito in ima tudi veliko stranskih učinkov. Lahko si pomagamo z naravnimi nadomestki, ki ne povzročajo stranskih učinkov.

Po drugi strani so pa antibiotiki neuspešni pri zdravljenju virusov, gljivic, parazitov. Ti se lahko še bolj namnožijo v telesu. Prekomerna raba antibiotikov lahko oslabi imunski sistem, okvari organe, kot so jetra, ledvice. Pojavijo se lahko razne alergije.

Tudi pri jemanju naravnih antibiotikov se lahko pojavijo reakcije, če z njimi pretiravamo ali ne upoštevamo navodil. Takrat je potrebno obiskati nujno medicinsko pomoč.

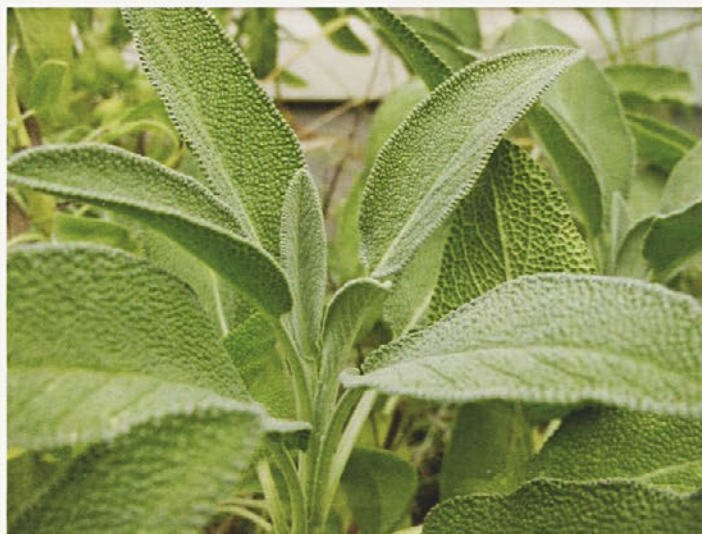
Mnogokrat si lahko pomagamo z zeliščnimi pripravki, kot so tinkture zelišč v alkoholu. Posamezna zelišča, kot so žajbelj, timijan, origano, peteršilj, lahko dodamo hrani, saj so antibakterijskega značaja.

Žajbelj je primeren za zdravljenje pljučnih infekcij, za infekcijo grla si lahko pomagamo tako, da namočimo 1 žličko žajblja v vročo vodo za eno uro in nato grgamo.

Zelišče *echinacea* oz. ameriški slamnik je izredno popularen nadomestek antibiotikov. Bilo je najbolj uporabljano zelišče prvotnih prebivalcev Amerike. Lahko ga primerjamo s penicilinom. Pri uporabi moramo biti pazljivi, saj prekomerna uporaba povzroči izgubo učinka.

Česen so uporabljali že v času II. svetovne vojne proti infekcijam ran. Uporabljal ga je tudi znani Dr. Albert Schweizer za zdravljenje dizenterije (huda oblika driske). Vsebuje sestavino alicin, ki je uspešna pri zdravljenju okužb s stafilokoki in streptokoki, dokazano pa je, da lahko uniči tudi bakterije, ki so odporne proti antibiotikom. Zeliščarji priporočajo, da vsak dan zaužijemo strok česna dodanega k hrani. Uporabljamo lahko tudi česnovno olje za zdravljenje infekcij ušesa, tako da kanemo 30 kapljic na dan v boleče uho.

Hydrastis canadensis (kanadski zlati koren) je prav tako zelo znan naravni antibiotik in je zaradi pretirane uporabe skorajda izginil s površja Zemlje. Preprečuje množenje streptokokov v telesu. Uporabljali

so ga tudi za zdravljenje kolere in dizenterije. Indijski znanstveniki so ugotovili, da je sestavina berberin, ki je v *hydrastisu*, bolj uspešna pri zdravljenju kolere kot močan antibiotik chloromycetin.

Navadni češmin (*berberis vulgaris*) so uporabljali ameriški Indijanci, Egipčani in indijski zdravilci. Povečuje imunost telesa in ima moč zmanjševanja tumorjev. Študije dokazujejo uspešnost pri boju proti streptokokom, stafilokokom, salmoneli itd.

Ekstrakt *evkaliptusa* se dodaja v mnoga zdravila. Je naravni antiseptik, ki uničuje bakterije, viruse in gljivice. Ruske študije so dokazale uspešnost zdravljenja prehlada. Lahko uporabljamo izdelke za inhalacijo. Pri infekcijah dihal ga vtremo v prsi in hrbet. Uporablja se tudi za zdravljenje tuberkuloze in kroničnega kašlja. Lahko pa ekstrakt evkaliptusa dodamo v kopel.

Nefiltriran med so uporabljali že v Egiptu za zdravljenje ureznin in opeklin. Paziti moramo, da medu ne dajemo otrokom mlajšim od enega leta. V redkih primerih lahko med vsebuje eksotoksin, ki ga proizvaja *clostridium botulinum*, in lahko pride do zastrupitve.

Ekstrakt listov *oljke* je prav tako uspešen pri boju proti bakterijam. Ekstrakt se imenuje oleuropein. Znanstveniki so ugotovili, da ga je mogoče uporabljati kot antioksidant.

Vitamin C je zdravnik Fred Klenner iz ZDA uporabljal intravenozno proti bakterijam, virusom, ugrizom strupenjač itd. Uspešno je zdravil davico, oslovski kašelj in tetanus ter otroško paralizo.

Česen - prastari kralj

Če želite živeti živahno in daljše življenje, si oskrbite celice s to prastaro zeljo, ki že skoraj pet tisoč let velja za napoj mladosti.

Znanost pričena domnevati, zakaj je tako. V stroku česna je najmanj štiristo snovi, med njimi veliko antioksidantov, ki varujejo naše celice pred poškodbami in varujejo telo pred staranjem.

Znano je, da imajo snovi v česnu vrsto odličnih lastnosti – so antibiotiki, zavirajo viruse, znižujejo holesterol, so antioksidansi, znižujejo krvni pritisk in zavirajo raka, so dekongestivi, antiinflamatoriki in verjetno varujejo možganske celice pred staranjem.

Zdravilo s tradicijo

Egipčanski papirus iz 15. stoletja pred Kristusom je eden prvih medicinskih priročnikov, ki navaja natanko 22 receptov s česnom za zdravljenje težav, kot so glavoboli, bolečine v žrelu in telesna izčrpanost. Grški zdravnik Hipokrat (460 do 375 pr. n. št.) predpisuje česen proti zaprtju, kopičenju vode v telesu in raku na maternici. Rimski zgodovinar Plinij starejši (1. st.) priporoča česen celo proti 61 različnim boleznim.

Kaj vse česen zdravi?

Česen znižuje povišan krvni pritisk, ker kot diuretik spodbuja izločanje urina in širi krvne žile. Dandanes ga uporabljajo pri zdravljenju

STARI

STROJI – 40 LET IN VEČ

hipertenzije, pa tudi krvnih bolezni, zlasti pri povišani koncentraciji maščob v krvi, ki ji zanesljivo znižuje.

Znižuje visok holesterol približno tako uspešno kot zdravila na recept. Že gram česna na dan lahko zniža visok holesterol. Strokovnjaki domnevajo, da je ob uživanju česna zavrto nastajanje holesterola v telesu, hkrati pa naj bi bilo pospešeno tudi njegovo izločanje z žolčem.

Med znanimi rastlinskimi antibiotiki sodi česen zagotovo med najučinkovitejše. Pomaga proti streptokokom, proti tifusu, paratifusu ter proti različnim glivicam in virusom. Primerjalne raziskave z antibiotiki so pokazale, da česen bolje učinkuje proti koli bacilom in stafilokokom.

Česen deluje močno protibakterijsko. Njegova visokovredna sestavina alicin uničuje razne črevesne bakterije in parazite. Česen v črevesju preprečuje gnitje, tako da olajša razmnoževanje mlečnokislinskih bakterij, to pa pripomore k ravnotežju črevesne flore. Tako delovanje česna preprečuje nastajanje črevesnih plinov, raznih krčev, drisk in širjenje škodljivih sestavin, ker preprečuje, da bi se absorbirale in s tem prodrle v kri, prek katere bi lahko povzročile motnje v organizmu.

Preprečuje krvne strdke. Česen pripomore k redkejši krvi, zaradi česar lahko prepreči težave s krvnim obtokom, kap, bolezni srca in trombozo. Lahko lajša občasne bolečine, ki so posledica zamašenih ali zoženih arterij v nogah.

Pomlaja je možgane in imunski sistem. Najnovejše raziskave na živalih na Japonskem kažejo, da uživanje česna lahko obnavlja možganske in imunske funkcije pri starih podganah, torej funkcije, ki slabijo s staranjem. Česen lahko celo pomaga preprečevati in zmanjševati Alzheimerjevo »senilnost«.

Zavira splošno propadanje telesa, ki ga pospešujejo napadi prostih radikalov na celice.

Zato naj bo vsak dan na jedilniku tudi česen. Gram česna na dan v povprečju znižuje slabi holesterol (LDL) za 12 odstotkov in pripomore k preprečevanju arterioskleroze. Treba pa je povedati, da je potrebno biti pazljiv pri uživanju česnovih pripravkov v kombinaciji z zdravili za zmanjševanje strjevanja krvi (aspirin in varfarin). Njihovo sočasno jemanje lahko poveča nevarnost krvavitev.

Najprimernejši čas sajenja česna sta oktober in november.

Roman Megušar

V proizvodnem oddelku struženja in brušenja izdelujejo različne dimenzije gredi. Le-te pa na določenih mestih potrebujejo večjo trdnost, kot jo omogoča osnovni material za izdelavo. V ta namen se uporablja postopek kaljenja, zato imamo v ta namen tudi v naši proizvodnji že skoraj 50 let dva stara stroja.

Redno vzdrževanje in čiščenje sta vzroka za tako dolgo delovanje teh dveh strojev. Visoki stroški vzdrževanja, premajhna količina izdelkov in velika poraba vode so pripomogli k temu, da v proizvodnji že nekaj mesecev stoji nov stroj za potrebe kaljenja.

Stara kalilna stroja bosta verjetno še kar nekaj časa v uporabi, saj se nas večina starih načinov dela, kljub novostim, drži še kar nekaj časa.

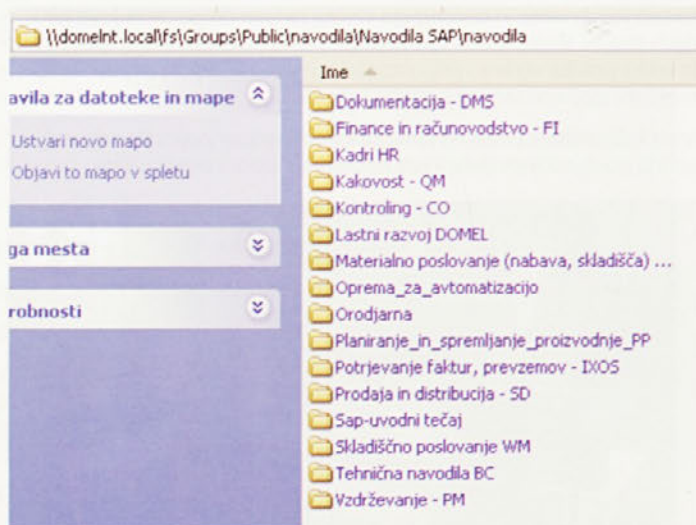
NAVODILA

ZA DELO S PROGRAMSKO OPREMO

Majda Pipan

Skupina Domel od 1.1.2001 uporablja poslovni informacijski sistem SAP. Pri izbiri in uvajanju sistema je sodelovala skupina ključnih uporabnikov, ki je takrat napisala navodila tudi za ostale SAP uporabnike. Ta navodila so vsem dostopna na intranetu pod rubriko 'Navodila za delo s programsko opremo' in so shranjena v mapah z imeni področij, na katera se nanašajo (Orodjarna, Kontroling, Finance in računovodstvo ...).

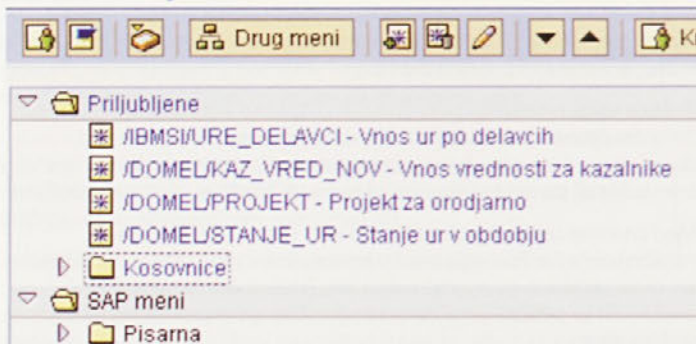

Mape z navodili

Že v času uvajanja informacijskega sistema SAP so ključni uporabniki opozarjali na to, da iz SAP-a sicer lahko dobijo vse, kar želijo, ampak v poročilih, ki so preobsežna. Prevelika kompleksnost je bila pogosto omenjena tudi v anketi o zadovoljstvu z novim informacijskim sistemom. Ob pomoči zunanjih SAP programerjev, kasneje pa tudi samostojno, smo napisali več kot 2000 programov, s katerimi smo želeli uporabnikom čim bolj olajšati delo. Ti programi se uporabljajo v različnih oblikah. Marsikateri program je bil napisan samo za enkratno uporabo, npr. ob kakšni selitvi podatkov med podjetji Skupine Domel, in zanj vemo samo informatiki. Mnogo domačih programov se periodično izvaja v ozadju in prejemalec na e-mail ali v sezname za izpis samo rezultate njihovega delovanja. Potem je tu še obilica querijev, ki jih aktivirate iz transakcije SQ01. Najpogosteje pa poganjate SAP transakcije, ki jih izberete iz seznama transakcij, največkrat iz mape Priljubljene (sl. 2). Mogoče ste opazili, da nekaj časa pišem o programih, nekaj časa o transakcijah. Ne, ne gre za pomoto! Programerji napišemo program, ki ga lahko izvajamo direktno v nekaterih SAP transakcijah, ki jih uporabniki ne poznajo (npr. SE38, SE80). Če pa želimo, da imajo do tega enostaven dostop uporabniki, iz programa naredimo transakcijo in jo vključimo v uporabnikov seznam transakcij. Po domače povedano, transakcija je bližnjica za izvedbo programa.

A vrnimo se k osnovnemu namenu tega prispevka, k navodilom za domače rešitve. Programerji skoraj vedno napišemo navodilo za uporabo in ga po e-mailu pošljemo uporabniku ali oddelku, za katerega je bil program napisan. Če presodimo, da je program aktualen še za koga drugega, ga o tem obvestimo, največkrat pa ostane informacija o novi rešitvi znana le ožjemu krogu uporabnikov.

SAP Easy Access

Domače SAP transakcije v mapi »Priljubljene«

Na zadnji interni presoji so nas presojevalci spodbudili, da zberemo skupaj tudi naša navodila in jih damo k ostalim navodilom na intranet. Znašli smo se pred zagato, kako navodila organizirati, da se uporabniki ne bodo popolnoma izgubili v njih. S pomočjo SAP programa za statistiko sem poiskala vse domače programe, ki so bili uporabljeni v zadnjem letu. Zanje sva s sodelavko Marijo preverili, ali so navodila še ustrezna in sva jih po potrebi popravili. V mapi 'Lastni razvoj DOMEL' sva vsaka zase naredili tabelo s svojimi aktualnimi transakcijami (TRANSAKCIJE_PIPAN, TRANSAKCIJE_DEMŠAR.XLS), kjer se vidi oznaka transakcije, opis, mapa, v kateri se nahaja navodilo, datum kreiranja in datum zadnje spremembe. Skrbimo, da so navodila ažurna in da nove programe tekoče dodamo v te spiske.

In kako naj si uporabniki razlagajo zapise v teh seznamih? Če pojasnim na označenem primeru na sliki 3 - transakcija /DOMEL/ MASS_COPY_DOK se uporablja za masovno nalaganje datotek dokumentov na uporabnikov lokalni disk, kreirana je bila 29.5.2013 in še nikoli popravljena. Če pa vas zanima kaj več o tej transakciji, navodilo za izvajanje in opis rezultatov najdete v dokumentu 'programi_za_material_DEMŠAR.pdf'.

V dvanajstih letih se je marsikateri proces spremenil, uvedle so se nove funkcionalnosti, nekateri programi se ne uporabljajo več. Žal so nekatera navodila za 'originalne' SAP programe ostala taka, kot so bila na začetku, in novim sodelavcem ne morejo biti več v pomoč. Ključni uporabniki, ali imate pri sebi popravljena ali nova navodila, ki še niso objavljena na intranetu?

V ekonomiji velja, da so viri omejeni in se moramo vedno odločati, čemu se bomo odrekli na račun nečesa drugega. Pri znanju pa veljajo drugačne zakonitosti, saj bolj ko ga delimo, več ga je. Zato delite svoje znanje in informacije s sodelavci in pripnite navodila v ustrezne mape.

Transakcija	Opis	Navodilo	Kreirano	Zadnji popravek
/DOMEL/AD5_35	Pregled planov dobave skupaj	programi_za_prodajo_nabavo DEMŠAR.pdf	17.3.2010	6.6.2011
/DOMEL/INALOG_MAT	Pri nalogi za material	programi_za_material DEMŠAR.pdf	7.12.2009	7.12.2009
/DOMEL/MASS_COPY_DOK	Masovni download datotek dokumentov	programi_za_material DEMŠAR.pdf	29.5.2013	29.5.2013
/DOMEL/MASS_KSV	Masovni izpis kosovnic	programi_za_material DEMŠAR.pdf	17.5.2013	17.5.2013
/DOMEL/MASS_MM01	Masovni vnos materialov iz txt dat.	programi_za_material DEMŠAR.pdf	21.5.2013	21.3.2013
/DOMEL/MD04_NAPAKE	Pregled napak v MD04	programi_za_prodajo_nabavo DEMŠAR.pdf	8.6.2012	10.7.2012

Tabela z informacijami o transakcijah

Gregor Vidmar

V okviru projekta mladi raziskovalec iz gospodarstva, v okviru katerega raziskujem problematiko ležajnih tokov v elektronsko komutiranih motorjih, sem bil letos štiri mesece na raziskovalnem delu v Nemčiji na Tehniški univerzi v Darmstadtu. Skupina raziskovalcev z Inštituta za pretvorbo električne energije (Institut für elektrische Energiewandlung, TU Darmstadt) podrobno raziskuje področje ležajnih tokov tako na znanstvenem področju (raziskovanje osnovnih zakonitosti, postavljanje modelov in objavljane ugotovitev na konferencah in v znanstvenih revijah) kot tudi na aplikativnem (raziskave za potrebe gospodarstva).

Slednje predstavlja tudi večji del prihodkov inštituta. Z gospodarstvom sicer sodelujejo na različnih področjih (razvoj in optimizacija elektromotorjev, krmilnikov za elektromotorje, razvoj elektromotorjev za posebne namene ...), vendar so relativno dragi in zato manj konkurenčni od nekaterih drugih nemških univerz. Z ležajnimi tokovi pa se ukvarja le malo inštitucij, v gospodarstvu pa obstaja zanimanje za problematiko, tako da so svojimi dolgoletnimi izkušnjami na tem področju vsekakor zanimivi za sodelovanje. Na inštitutu je približno 15 zaposlenih (1 profesor, 2 post-doktorska študenta, nekaj doktorskih študentov, 2 tajnici in nekaj tehničnih sodelavcev – električarjev in mehanikov).

Vodja inštituta je profesor Andreas Binder, ki se je včasih tudi sam precej ukvarjal s področjem ležajnih tokov. Ima zares široko znanje s širšega področja elektrotehnike in izredno poglobljeno znanje na ožjem področju električnih strojev. Firma Hitachi prav zaradi njegovega izjemnega teoretičnega znanja sodeluje z inštitutom na več področjih (predvsem pa na področju ležajnih tokov). Do študentov in zaposlenih na inštitutu je precej strog glede discipline in upoštevanja pravil. Po drugi strani pa se sam pogosto ne drži pravil in zamuja na sestanke itd. Na področju ležajnih tokov je največji korak naprej naredila njegova doktorska študentka Annette Mütze, ki je danes vodja inštituta na TU Graz. Trenutno se z ležajnimi tokovi ukvarjata dva raziskovalca – post-doktorski študent dela bolj na znanstvenem področju, en doktorski študent pa bolj na aplikativnem področju in sodelovanju z industrijo. Za sodelovanje so bili zainteresirani, ker so rabili nekoga, ki bi zapolnil vrzel med delom obeh

raziskovalcev – modeli, ki jih razvija prvi, so namreč izredno točni, a implementirani z različnimi programskimi orodji in na povsem neberljiv način, pa tudi dokumentacija je slaba. Tako so modeli praktično neuporabni za ostale uporabnike (druge raziskovalce in partnerje iz industrije), kljub temu da so izredno dobri. Tako je bil prvi del moje naloge implementacija modelov s programskim orodjem Matlab na uporabniško prijazen način, tako da jih lahko uporabljajo tudi ostali raziskovalci in partnerji iz industrije. Modele je bilo treba implementirati v Matlab-ovo programsko kodo in ne s paketom Simulink, kar je predstavljalo nekaj »matematičnih izzivov«, npr. numerične metode, obdelava merjenih signalov ... Poleg tega je bila moja naloga zgraditi nov model za nekoliko drugačen motor in model poljubno dolgega napajalnega kabla ter ju testirati na realnem primeru. Končni rezultat naj bi bil tako uporabniško prijazen program z implementiranimi dvema modeloma motorjev ter z njima združljiv model kabla. Vsak model motorja naj bi bil predstavljen s tremi verzijami, odvisno od količin, ki nas v določenem primeru zanimajo.

Z našega stališča pa je bil namen pridobiti nova znanja s področja ležajnih tokov, saj imamo v Domelu s tega področja relativno malo izkušenj, kupce naših elektronsko komutiranih motorjev pa zanima tudi to, kako obravnavamo to problematiko. Izbira raziskovalne skupine prof. Binderja je bila s tega stališča najbolj smiselna. Odločitev o raziskovalnem delu v tujini se je izkazala kot zelo koristna, saj sem pridobil kar nekaj novih spoznanj, ki jih do zdaj nisem zasledil nikjer v literaturi. Sodelavca sta me opozorila tudi na nekaj konkretnih stvari, ki se tičejo ležajnih tokov na naših motorjih.

Stik s prof. Binderjem sem navezal s pomočjo Domelovega zastopnika za Nemčijo, gospoda Petra Batscha. Nato sem opravil telefonski pogovor z enim od raziskovalcev, med katerim sva predstavila vsak svoje delo in poiskala stične točke, na katerih je potem temeljil celotni projekt. Nato so sestavili predlog raziskovalnega projekta s časovnim planom in predvidenimi rezultati. Pred odhodom je bilo treba še poiskati stanovanje. Tu sem se moral znajti sam, saj mi je raziskovalec, s katerim sem urejal tudi birokratske stvari glede projekta, le svetoval, naj vprašam v študentskem domu TU Darmstadt. Tam pa so mi odgovorili, da je prvi

pogoj za bivanje, da sem kot študent vpisan na univerzi, kar pa bi bilo mogoče urediti šele po prihodu v Darmstadt. Poleg tega vpisnina stane 200 evrov za semester. Opozorili so me še, da je bolj malo verjetno, da za tako kratko (štirimesečno) obdobje, dobim sobo pri njih. Zato sem poiskal zasebno sobo preko spletne strani »wg-gesucht«, kjer najemniki (predvsem študentje) in najemodajalci iz celotne Nemčije oddajajo oglase za najem oz. oddajo sob. Dobil sem nekaj odgovorov, pri čemer so bile ponudbe iz Darmstadta nekoliko neugodne (ena je prepovedovala obiske, druge pa so bile precej drage), zato sem se že skoraj odločil za ugodno ponudbo iz okolice Darmstadta, 20 min vožnje z avtobusom do centra mesta, kjer se nahajajo prostori inštituta. Tik pred odločitvijo pa sem dobil še eno ugodno ponudbo iz centra mesta, od dveh študentov biologije, ki sta v tem obdobju ravno zaključevala študij. Sama ponudba je bila zelo zanimiva, zato sem se z njima dobil še na Skypu, kjer smo predebatirali nekatere podrobnosti. Videl sem, da sta v redu človeka in sprejel ponudbo. Izbira se je izkazala kot zelo dobra. Stanovanje je bilo oddaljeno 5 minut od centra mesta, v bližini je bilo veliko brezplačno parkirišče, samo stanovanje je bilo zelo prostorno z veliko teraso in kar je najpomembnejše, cima sta bila res super. Že od prvega dne smo se razumeli, kot bi se poznali že dolgo. Nekajkrat sta me povabila na zabave k njunim kolegom, skupaj smo kuhali, pogledali kakšen film ... Ker sta bila zaposlena z diplomami pa med tednom nista imela časa za žuranje, zato je bil v stanovanju mir, kar mi je prav tako zelo ustrezalo.

Na inštitutu je bilo prve tri tedne nekoliko bolj po »kavbojsko«, saj so se ravno selili v druge prostore, ker bodo glavno stavbo inštituta v celoti obnovili. V tem času je bilo moje delovno mesto v študentski sobi, ločeni od prostorov inštituta. Zato sem imel v tem času bolj malo stika s sodelavci – stika sem imel le toliko, kolikor smo se sestajali glede mojega dela. Sta bila pa v teh prostorih dva diplomanta, s katerima smo hodili skupaj na malico. Po treh tednih pa je bila selitev opravljena, delovno mesto sem dobil v novih prostorih inštituta in imel tudi bistveno več stika s sodelavci. Ekipa je zares mednarodna – od Nemcev, Romunov, Francozov, do Korejcev, Irancev ... Nekateri sodelavci so bili precej zadržani in je

Doktorwagen – novopečeni doktor znanosti gre skozi mesto

bilo kar težko z njimi navezati stik, drugi pa so bili bistveno bolj odprti. Komunikacija je večinoma potekala v nemščini, angleško sem govoril le z dvema, ki nista razumela nemško. Dokumentacijo mojega dela pa sem pisal v angleščini, saj jo bodo posredovali tudi strankam iz industrije, pri čemer nekatere prihajajo iz tujine in ne razumejo nemško.

Delovni čas na inštitutu je nekoliko fleksibilen, uradno imajo 8-urni delavnik, iz česar je izvzeta ena ura malice. Tehnični sodelavci in tajnici so se večinoma kar držali 8-urnega delavnika, prav tako starejši raziskovalci. Mlajši pa so bili večinoma precej bolj obremenjeni z obveznostmi in jim je le redko uspelo zaključiti v osmih urah. Nekajkrat sem ostal na faksu do osme oziroma devete ure zvečer in so bili nekateri sodelavci (iz Azije) še vedno v pisarni – so rekli, da včasih ostanejo tudi do enajstih zvečer. Jaz sem večinoma prihajal ob pol devetih dopoldan in odhajal ob pol sedmih zvečer. Po službi sem večinoma hodil teč ali plavat, včasih pa smo s cimroma spili kakšno pivo in debatirali. Aprila, ko se je nekoliko otoplilo, pa sem hodil kolesarit. Po gozdovih v bližini mesta je res veliko urejenih in označenih kolesarskih stez. Tako nisem niti ene ture prevozil dvakrat, čeprav sem kolesaril vsaj trikrat do štirikrat na teden. Med vikendi smo imeli včasih kakšno zabavo, malo sem potoval po Nemčiji in obiskal kakšne kolege.

Mesto Darmstadt ima približno 150.000 prebivalcev, nahaja se v zvezni deželi Hessen, 30 km južno od Frankfurta. Ima veliko industrije, tehniško univerzo, visoko šolo in številne raziskovalne inštitucije (Fraunhofer, EUMETSAT, GSI – Centre for Heavy Ion Research ...). Tu je bil odkrit tudi kemijski element z atomskim številom 110, ki nosi ime »darmstadtium«. Mesto samo si je nadelo oznako »znanstveno mesto« (nem. Wissenschaftstadt), s čimer so opremljeni tudi prometni znaki za začetek mesta »Wissenschaftstadt Darmstadt«. Kljub temu da korenine mesta segajo v 16. stoletje, je ohranjene le malo stare arhitekture, saj je bilo zaradi močnega bombardiranja med drugo svetovno vojno uničenih približno 80 odstotkov stavb, po vojni pa ni bilo denarja za obnovo v starem stilu. Ugodna lega predstavlja velik razvojni potencial – bližina frankfurtskega mednarodnega letališča, večjih mest Frankfurt in Mainz, dobre avtocestne in železniške povezave na jug (Heidelberg, Stuttgart, Švica), sever (Hannover, Hamburg), severozahod (Köln, Dortmund, Nizozemska) in vzhod (Nürnberg). Okolica je večinoma ravninska, v neposredni bližini pa ni večjih rek, tako da med letošnjimi poplavi v Nemčiji Darmstadt ni bil popolnoma nič prizadet. Po drugi strani pa relativna bližina reke Ren (približno 30 km) predstavlja še eno prometno povezavo (Ren omogoča ladijski transport med Donavo in Severnim morjem). Mesto ima veliko parkov in zelenih površin. Poleg tega je v neposredni bližini centra manjše jezero, ki sicer ni najbolj čisto, a vendarle dovolj, da omogoča kopanje, kar je v poletni vročini precej dobrodošlo. Posebna zanimivost je park Matildenhöhe z rusko kapelico in poročnim stolpom (nem. Hochzeitsturm), ki mestu daje poseben pečat.

Februarja, že kmalu po prihodu v Darmstadt, sem na soboto obiskal pustni karneval v Kölnu, ki je poleg karnevala v Mainzu največji v Nemčiji. V tem čas Köln res živi za karneval. Kljub mrazu so bile ulice v centru povsem polne – tako domačinov kot turistov. Našemljeni so praktično vsi – stari in mladi. Seveda obstaja tudi prerekanje med Kölnom in Mainzem, kateri karneval je večji in katero pustovanje bolj pristno.

Obiskal sem kolega, ki študira v Heidelbergu, na eni najbolj priznanih nemških univerz. Heidelberg je pomembno univerzitetno mesto, ki med drugo svetovno vojno ni bilo bombardirano in ima zato lepo ohranjeno mestno jedro. Ohranjen je tudi velik grad nad mestom, ki pa zaradi neustreznega vzdrževanja v preteklosti razpada, a ga danes intenzivno obnavljajo.

Marca sem obiskal kolega v Aachnu, manjšem univerzitetnem mestu na severozahodu Nemčije v bližini Kölna. Mesto se nahaja v neposredni bližini tromeje Nemčija-Belgija-Nizozemska. V mestu je tudi eden od obratov švicarske tovarne čokolade Lindt. Ker sem bil tam v predvelikonočnem času, je bila tovarniška trgovina povsem polna.

Nato sem obiskal Luksemburg, točneje glavno mesto Luxembourg, kjer se zanimivo prepletata stara in moderna arhitektura. Zaradi razvitega bančništva je Luksemburg ena najbogatejših držav na svetu. Temu

Heidelberg – stari del mesta

primerne so tudi cene, razen bencina, alkohola in tobaka, ki so zaradi nižjih davkov bistveno cenejši kot v Nemčiji. Posebna zgodba je Plateau de Kirchberg – moderna mestna četrt s številnimi nebotičniki, kjer imajo sedež številne evropske inštitucije.

Zaradi neposredne bližine seveda nisem smel izpustiti obiska Frankfurta, ki velja za bančno prestolnico na celinski Evropi in mesto z največ nebotičniki v Evropi. Mesto je moderno, brez izrazitega starega jedra, a s številnimi mogočnimi nebotičniki, kjer so predvsem sedeži bank – Evropske centralne banke, Nemške centralne banke, nemške borze in številnih komercialnih bank.

V maju sem bil v Hamburgu, ki je najbogatejše nemško mesto in največje nemško pristanišče (in drugo največje v Evropi), čeprav leži na reki Labi, 100 km od obale Severnega morja. Ob pristanišču gradijo moderni mestni predel »Hafencity« z ogromno filharmonijo. Projekt deli usodo dveh drugih velikih nemških projektov (berlinskega letališča in stuttgartske železniške postaje) – močno presega tako predvidene finančne kot časovne okvire. Čeprav je bila že druga polovica maja, je bilo zares hladno (kot se za sever Nemčije spodobi) – manj kot 10°C. V mestu sem videl tudi motorno kolo z napisom »Akrapovič« na izpušni cevi.

Predvidene naloge iz projekta sem opravil v celoti in dodal še malenkost po svojem izboru. Sodelavci na inštitutu so bili z opravljenim delom zadovoljni in izrazili so željo, da ostanemo še naprej v stiku in si delimo izkušnje in spoznanja, saj delamo na področju, ki ga pokriva le malo raziskovalnih skupin. Za konec sem imel predstavitev opravljenega dela pred celotno skupino raziskovalcev iz inštituta. Po koncu predavitve se je razvila konstruktivna diskusija, kjer sem dobil še nekaj zanimivih namigov in napotkov. V stanovanju pa smo s cimri naredili tudi zaključno zabavo in povabili vse kolege, ki sem jih spoznal v tem času. Tako sem Darmstadt zapustil z izredno dobrimi vtisi, veliko pridobljenega znanja s področja ležajnih tokov, močno izboljšanim znanjem nemščine in nepozabno izkušnjo tujine.

Nebotičniki v Frankfurtu – t.i. Frankfurt Skyline

PREPREČEVANJE

TRPINČENJA / MOBINGA NA DELOVNEM MESTU

Aleksander Volf

Prve raziskave o pojavi trpinčenja ali mobinga so se v Sloveniji začele v začetku tega tisočletja. Raziskave v zadnjih letih (Inštitut na medicino dela, prometa in športa) pa govorijo o tem, da je pri nas doživelo katero od oblik neustreznega vedenja na delovnem mestu kar 10 odstotkov zaposlenih, pojav mobinga pa 1,5 odstotek. Tako mobing ali trpinčenje že dolgo ni več samo modna muha ali samo všečen izraz, ki se dnevno pojavlja na vsakem koraku.

Mobing – psihično in čustveno nasilje na delovnem mestu (trpinčenje) smo prepovedali in uzakonili v noveli Zakona o delovnih razmerjih (ZDR) v 6. a členu in je v Sloveniji zakonodajno zelo dobro urejen, saj ga ureja kar 10 predpisov, med katerimi sta glavna Ustava RS in pa že omenjeni ZDR.

Zanj je predpisana odškodninska odgovornost delodajalca, če ta ne stori vsega, kar je v njegovi moči, da do mobinga ne bi prišlo. Sredi gospodarske krize, ki se je razširila tudi na krizo vrednot, se je tveganje za pojav mobinga v organizaciji povečalo. Mobing pomeni velike posledice za posameznika, zaposlene in organizacijo, kar se izraža v uspešnosti in tudi stroškovni učinkovitosti organizacije. Zato je večina organizacij že sprejela ukrepe za boj proti mobingu in določila tudi tako imenovanega pooblaščenca za antimobing, osebo, ki ji zaposleni lahko zaupajo, ki je usposobljena, da ob odkritem mobingu ukrepa v skladu s pooblastili oziroma preda zadevo v reševanje pristojnim organom ter da ustrezne informacije žrtvi mobinga.

Mobing je v Sloveniji prepovedan, iz česar sledi, da je lahko tudi ustrezno sankcioniran.

Zelo pomembna je sama definicija trpinčenja ali mobinga, ki govori, da je to PROCESNO IN NAČRTO DELOVANJE, KI SE DOGAJA VSAJ ENKRAT TEDENSKO V OBDOBJU 6-ih MESECEV ALI POGOSTEJE.

Velja si zapomniti tudi zelo pomemben podatek, da ENKRATNI KONFLIKT ŠE NE POMENI MOBINGA!

Preprečevanje in reševanje mobinga na ravni organizacije - zahteve in priporočila:

Formalne:

- Izdelava in sprejetje internega akta (pravilnika) o preprečevanju mobinga v delovni organizaciji
- Izdelava ocene tveganja za pojav mobinga
- Določitev pooblaščenca za mobing

Neformalne:

- Izobraževanje vseh v organizaciji na temo mobing
- Izdelava internega priročnika o mobingu
- Sprememba organizacijske kulture
- Sprememba organizacije dela
- Sprememba in izboljšanje stila vodenja

POOBLAŠČENEC ZA PREPREČEVANJE MOBINGA

Pooblaščenec za antimobing sprejema pritožbe v zvezi z mobingom, pisno ali osebno. Pri tem je pomembno, da sprejema le ene vrste pritožb, torej pritožbe v zvezi z mobingom, ne tudi drugih. Na vsako prejeto

pritožbo, bodisi v pisni bodisi v ustni obliki, se odzove tako, da osebo, ki je pritožbo vložila, povabi na osebni razgovor. Če v pogovoru glede na svoje strokovno znanje in kompetence ugotovi in presodi, da resnično obstaja sum za mobing, si primer zapiše na vnaprej strukturiranem obrazcu, ki mu doda tudi osebna opažanja in ga predloži posebej za to sestavljeni komisiji v reševanje. Če presodi, da je sum neznat, osebi svetuje in ji priporoči metode za razkrivanje mobinga.

Naloge pooblaščenca:

- Usposabljanje zaposlenih na temo mobinga
- Izdelava Pravilnika o preprečevanju mobinga ali preverjanje ustreznosti le-teh
- Izdelava ocene tveganja glede mobinga v delovni organizaciji
- Sprejemanje prijav žrtev mobinga
- Preverjanje vseh parametrov prijave, ugotavljanje ustreznosti prijave za nadaljnje postopanje
- Komunikacija z žrtvijo, nepristransko svetovanje
- Sodelovanje v komisijah, ki obravnavajo posamezne primere v delovnih organizacijah, kot zunanji pooblaščenec

Pooblaščenec za mobing je tako kvalificirani strokovnjak oziroma druga ustrezno strokovno usposobljena oseba za obravnavo konkretnih ugotovljenih kršitev s tega področja. Pooblaščenec je za sprejemanje prijav tovrstnih kršitev (zato mora biti tudi primerno usposobljen za to, kako lahko žrtvi mobinga pomaga oz. jo zaščiti pred stigmatizacijo v primeru podane prijave) ter za strokovno izvedbo postopka, predvidenega s pravilnikom.

Način vodenja postopka in posamezna dejanja v postopku so odvisni od značilnosti in konkretnih okoliščin posameznega primera, v načelu pa je naloga pooblaščenca, da:

- čim prej temeljito raziše problem tudi s pomočjo zbiranja morebitnih drugih dokazov, ugotovi dejansko stanje in ga dokumentira,
- v primerih, ko se prijava nanaša na kakršno koli obliko diskriminacije v smislu Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO) ali Zakona o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM), po potrebi zaprosi za pisno mnenje pristojnega zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti pri Uradu za enake možnosti,

Certifikat

PREIZKUŠENI POOBLAŠČENEC ZA PREPREČEVANJE MOBINGA

ALEKSANDER VOLF

je uspešno zaključil/-a 15-urno usposabljanje pooblaščenec za preprečevanja mobinga in opravil/-a zaključni izpit iz teoretičnega in praktičnega dela z naslednjimi vsebinami:

- Opredelitev in pojave oblike mobinga
- Pravna ureditev preprečevanja mobinga
- Prepoznavanje vzrokov za nastanek mobinga ter njegovo preprečevanje na ravni posameznika in organizacije
- Vloga pooblaščenca in njegov kompetenčni profil

Usposabljanje pooblaščenec za preprečevanja mobinga je potekalo 6. in 7. junija 2013 v Ljubljani.

V Ljubljani, 7.6.2013

Dr. Danijela Brečko,
direktorica podjetja Planet GV, d.o.o.

DROBNI

RAČUNALNIŠKI NASVETI

Trojanski konj je računalniški virus, ki lahko povzroči veliko škode na računalniku.

Roman Megušar

- žrtvam svetuje in jih podpre (žrtev zaradi pritožbe ne sme biti zapostavljena),
- izvajalca pouči o pravnih posledicah dejanj mobinga, ga pozove k opustitvi spornih ravnanj ter poskuša na druge načine doseči opustitev njegovih spornih ravnanj brez posebnih sankcij,
- na željo žrtve le-to spremlja v vseh nadaljnjih pogovorih in obravnavah, ji svetuje ter jo zastopa,
- predlaga odboru sprejem ustreznih ukrepov, če izvajalec nadaljuje s svojimi spornimi ravnanji.

Če pooblaščenec na podlagi ugotovljenih dejstev oceni, da so znaki mobinga podani, je dolžan najprej presoditi, ali je mogoče problem eventualno rešiti z medsebojno poravnavo med žrtvijo in storilcem in na podlagi tega opraviti neformalni postopek mediacije. Če mediacija ni možna ali ni uspešna, pooblaščenec pripravi skupnemu odboru in delodajalcu poročilo s predlogom priporočljivih ukrepov, ki lahko zajemajo tako ukrepe zoper storilca mobinga kot tudi posebne ukrepe za pomoč žrtvi.

Delodajalec lahko na predlog pooblaščenca in skupnega odbora po postopku in pod pogoji, ki jih določa veljavna zakonodaja, sprejme tudi naslednje ukrepe za pomoč žrtvi mobinga:

- premestitev izvajalca mobinga na drugo delovno mesto oziroma v drugo delovno sredino znotraj družbe, če je to v interesu zaščite žrtve in normalnega poteka delovnega procesa,
- premestitev žrtve mobinga na drugo delovno mesto oziroma v drugo delovno sredino znotraj družbe ali k drugemu delodajalcu, lahko tudi s priznanjem pravice do prekvalifikacije ali dokvalifikacije,
- odobritev dodatnega plačanega dopusta žrtvi za psihično rehabilitacijo zaradi posledic mobinga,
- plačilo izobraževanj ali druge oblike strokovne pomoči žrtvi za ponovno pridobitev samozavesti,
- plačilo odškodnine žrtvi mobinga zaradi psihičnega trpljenja,
- plačilo stroškov morebitnih javnih objav za odpravo dezinformacij in žaljivih obdolžitev žrtve, ki izvirajo iz delovne sredine,
- sporazumna razveza pogodbe o zaposlitvi z izplačilom dogovorjene odpravnine žrtvi mobinga in podobno.

Pooblaščenec za mobing je dolžan tudi vsaj še eno leto po končanem postopku spremljati žrtev v delovni sredini in preverjati učinkovitost sprejetih ukrepov ter po potrebi predlagati skupnemu odboru in delodajalcu sprejem dodatnih ukrepov. Zadeve ne sme zaključiti, dokler obstaja realna nevarnost za nadaljevanje ali obnovitev mobinga, razen če žrtev to sama zahteva.

Nadzoruje ga heker. Ti virusi so programi, ki se predstavljajo uporabniku kot nek drug program (na primer računalniška igrice ali odstranjevalec neželenih poštnih sporočil ali kaj podobnega), v resnici pa povzročajo škodo v trenutku, ko jih zaženemo. Trojanski konj se ne razširja sam, ampak uporabnike z navidezno koristnostjo gostiteljskega programa vabi, da ga skupaj z njim namestijo v svoj računalnik.

Trojanski konj je samostojen izvršljiv program, ki vsebuje uničevalno kodo. Tako kot pri mitološkem trojanskem konju tudi pri računalniških trojanskih konjih od zunaj ne opazimo, da v sebi skrivajo škodljivo jedro. Običajno se sami ne razmnožujejo, poškodujejo ali uničujejo pa podatke na spominskih medijih (diskih). Poleg tega omogočajo nadzor okuženega računalnika na daljavo (preko interneta).

Kako se lahko zavarujemo?

Z upoštevanjem pravil varne uporabe interneta boste svoje računalnike tudi zavarovali.

Svetujemo vam, da sledite naslednjim korakom:

- Uporabljajte posodobljeno protivirusno zaščito.
- Ne odpirajte elektronske pošte od neznanih oseb.
- Ne odpirajte priponk, ki ste jih prejeli po elektronski pošti, če ne veste, kakšen je njihov namen.
- Vedno uporabljajte zadnjo različico operacijskega sistema z vsemi dostopnimi varnostnimi popravki.
- Gesel in uporabniških imen ne zapisujte v elektronska sporočila ali v dokumente, ki jih hranite na računalniku.

KAJ

JE TIMSKO DELO?

Ko ljudje delajo skupaj, to še ne pomeni, da so tim. Tim tudi ne nastane kot naravna posledica dejstva, da ljudje nekaj delajo skupaj. Večkrat se zgodi ravno nasprotno: namesto timskega delovanja se razvijajo konflikti zaradi zavisti, nasprotujočih interesov posameznikov in zaradi tekmovalnosti. Torej tim ni nekaj samoumevnega. Če ga hočemo imeti, ga je potrebno ustvariti in vzdrževati.

Prednost timskega dela je v doseganju sinergij. Zelo enostavno lahko to ponazorimo s tem, da je v timu ena plus ena več kot dva: $1 + 1 > 2$. V timu imamo navadno različne ljudi, z različnim znanjem, pogledi, načini razmišljanja, zato ideja enega člana tima sproži idejo drugega in tako naprej. Končna rešitev problema ali pot za doseganje cilja je tako popolnoma drugačna, kot bi jo ustvaril le posameznik.

Saša Bezek Mejša

V čem se tim razlikuje od skupine ljudi, ki delajo skupaj?

Jasno članstvo

Popolnoma je jasno, kdo pripada timu in kdo ne.

Skupni cilj

Vsi člani tima stremijo k istemu cilju, vsak član tima točno ve, kaj je njegova naloga, ne glede na to, ali je sodeloval pri odločanju ali ne.

Ponos

Člani so ponosni na to, da pripadajo timu in se s tem radi pohvalijo drugim.

Soodvisnost

Člani pomagajo eden drugemu. Pristop je: vsak posameznik mora uspeti, da bi tim doživel uspeh.

Interakcije med člani

Posamezniki izvajajo aktivnosti z vednostjo, strinjanjem in sodelovanjem drugih članov.

Člani želijo uspeh tima

Uspeh tima je pomembnejši od ambicij posameznika

Oblikovanje uspešnega tima

Izgradnja in vzdrževanje dobrega tima je zahtevno delo. Če skupina ljudi nima ustreznega vodje, lahko hitro pride do konfliktov. Osebnosti simpatije in antipatije dobijo moč in pomembnost, člani se lahko začnejo tudi napadati in obtoževati med seboj, pojavi se lahko neustrezno tekmovalnost. V timu je tudi zelo pomembno, da imamo pokrite vse timske vloge. Če strnem, so ključne značilnosti uspešnega tima naslednje:

1. Ravnotežje timskih vlog
2. Jasni cilji
3. Določeni standardi dela
4. Pripravljenost za komunikacijo ob odsotnosti manipulacije
5. Ustrezno reševanje konfliktov
6. Učinkovito odločanje
7. Redna analiza dela tima

Ravnotežje timskih vlog

Poleg ustreznega znanja, sposobnosti in veščin posameznika je pomembno, da posameznik izpolnjuje pogoje za najmanj eno od timskih

vlog. V timu potrebujemo zastopanost vseh timskih vlog, potrebujemo vodjo, kreativca, raziskovalca, koordinatorja, organizatorja in finalizatorja.

Vodja - Vsak tim potrebuje vodjo. Vlogo vodje lahko v različnih obdobjih prevzamejo različni člani. Idealni vodja glede odločanja je tisti, ki izbere ustrezno obliko odločanja in vodenja.

Kreativec - Tim brez posameznika s to vlogo je pogosto neuspešen. Kreativneži so večkrat posebnosti, včasih zaprti vase, včasih dominantni, pogosto originalni in radikalni. Drugi jih pogosto doživljajo kot čudake – pri njih je zelo pomembna toleranca na razliknost. Pogosto so naporni, vendar nujni člani tima.

Raziskovalec - Njihova ključna sposobnost je zbiranje tujih idej in njihov nadaljnji razvoj. Običajno imajo odlično razvito tako strokovno mrežo kot mrežo kontaktov, ki jima omogočata raziskavo, kako najbolj uspešno realizirati cilje.

Koordinator - V glavnem je usmerjen na ljudi in na komunikacijo med člani tima. Ustvarja ustrezno atmosfero, tako da vsi člani lahko dajo vse od sebe. Dobro vpliva na moralo, sodelovanje in odpravlja neželene posledice konfliktov.

Organizator/realizator - Navadno so to praktične osebe, ki so z obema nogama trdno na tleh in ki pogosto bolj skrbijo za podjetje (ustanovo) kot zase. Zanesljivi so in naredili bodo točno to, kar je potrebno – večkrat tudi

to, kar so drugi spregledali. V posel vnašajo red in pogosto so generalisti in ne specialisti. Opazujejo dogajanje, odkrivajo, kaj je potrebno narediti, in nato uporabijo široko paleto izkušenj, da bi to naredili.

Finalizator - To so ljudje, ki imajo sposobnost, da začeto delo pripeljejo do konca. Planirajo aktivnosti in poskrbijo, da se plani izvedejo. Ukvarjajo se z vsako podrobnostjo posebej in natančno.

Posameznik ima navadno izraženih več timskih vlog, največkrat pri posamezniku prevladujeta dve vlogi. Dobro je, če timske vloge, v katerih smo močni, poznamo in ob tem razvijemo še kakšno, saj lahko v timu izpolnjujemo več vlog v različnih časovnih obdobjih. Najuspešnejši so timi z veliko fleksibilnostjo vlog – glede na različno problematiko lahko posamezniki ustrezno menjajo vloge. Člani tima, ki lahko izpolnjujejo več vlog, so še posebej pomembni in ključni, ko delamo v manjših timih.

Značilnosti posameznikov naj bi bile uravnotežene ob dejstvu, da je razliknost posameznika največja prednost tima.

Prednosti timskega dela so v prihranku časa, zmanjšanju stroškov, boljšem izkoristku posameznikovega znanja in veščin, povečanju inovativnih rešitev, povečanju hitrosti izvajanja poslovnih procesov ... Člani tima se medsebojno dopolnjujejo, se bolje spoznajo in si bolj zaupajo ter se sprejemajo, povečan je

pretok znanja, izmenjujejo si izkušnje, s tem pa bogatijo in nadgrajujejo lastna spoznanja in kreativno razmišljanje ter tako prispevajo h kreativni in inovativni uresničitvi vizije tima.

Delavnice iz timskega dela v Domelu

V mesecu juniju smo v Domelu naredili tri delavnice iz timskega dela, v katere je bilo vključenih več kot 60 zaposlenih.

Cilji izvedbe delavnic iz timskega dela so bili naslednji:

- Ozvesti proces timskega dela skozi praktične vaje in analizo.
- Prepoznati bistvene značilnosti in prednosti timskega dela.
- Definirati bistvene pogoje za uspešno delovanje tima in ozvesti izpolnjenost teh pogojev znotraj podjetja Domel.
- Skozi proces timskega dela spoznati šest različnih timskih vlog, ki jih lahko prevzamejo člani tima.
- Odkriti preferenčne timske vloge vsakega posameznika v skupini in prepoznati, kje in kako se kažejo pri delu.
- Preizkusiti sinergije raznolikih timskih vlog s praktično vajo.
- Prenesti spoznanja iz analize vaje in pridobljena znanja v realno delovno okolje.

Poleg vsebinskih ciljev je bil pomemben cilj delavnic tudi vzpostavljanje prijetnega vzdušja med udeleženci, zabava in boljše medsebojno spoznavanje v novem (nedelovnem) okolju.

Na vsaki delavnici so udeleženci delali po dve vaji iz timskega dela v treh skupinah. Pri izvedbi vaj se je pokazalo, da so visoko sposobni timskega delovanja, napredek pa je bil očiten tudi pri izvajanju druge vaje, saj so vse skupine upoštevale predloge in nasvete voditeljic delavnic, ki so jim podale natančno in poglobljeno povratno informacijo o njihovem vedenju v timu po izvedeni prvi vaji. To jim je omogočilo, da so ozvestili nekatera tipična vedenja v timu in v so poskušali manj ustrezna vedenja spremeniti oziroma prilagoditi.

Ob obravnavi timskih vlog se je pokazalo, da se udeleženci precej dobro zavedajo močnih in šibkih točk, ki jih ponuja njihova timska vloga. Sami so doživeli, da zaradi poznavanja timskih vlog lažje razumejo, kaj doprinešajo k timu sodelavci, ki so od njih zelo drugačni (čepav si grejo morda včasih na živce), in da je ta različnost nujno potrebna za doseganje sinergij. Udeleženci so uvideli smisel v prilagoditvi delovnih nalog preferencam vsakega posameznika in to v oblikovanju timov za drugo vajo tudi naredili.

Hkrati so udeleženci skozi analizo vaj pokazali razumevanje konceptov timskega dela in pripravljenost, da pridobljeno znanje uporabijo pri delu v timih v svojem delovnem procesu.

Psihologinje, izvajalke delavnic:
Mihaela Burina, Katarina Veselko, Saša Bezek Mejaš

PREKNJIŽBE

VREDNOSTNIH PAPIRJEV IN ODGOVORI NA POGOSTA VPRAŠANJA

Urša Božič

Predstavljamo kratka navodila v zvezi s prenosom vrednostnih papirjev na novega imetnika v Centralnem registru KDD ter odgovori na najpogostejša vprašanja, ki smo jih zasledili pri komunikaciji z delničarji Domela.

A. Preknjižbe vrednostnih papirjev

V skladu z našim dogovorom bo družba Domel Holding odkupovala določeno število delnic po vnaprej dogovorjeni ceni. Kupec in prodajalec bosta podpisala medsebojno pogodbo o prodaji oz. nakupu delnic, GBD BPD pa bo izvedel prenos lastništva na novega imetnika. Za izvedbo transakcije bo GBD BPD potreboval kopijo kupo-prodajne pogodbe, Nalog za preknjižbo z računa, Nalog za preknjižbo na račun in plačane stroške prenosa. Vse navedeno velja, v kolikor imata kupec in prodajalec račun odprt pri GBD BPD d.d.

B. Najpogostejša vprašanja, ki se pojavljajo v zvezi z delnicami Domela

1. Delnice so vpisane v Centralni register KDD. Kaj pa sedaj?

Domel Holding, d.d. je konec leta izpolnil zakonsko zahtevo in pričel s postopkom izdaje vrednostnih papirjev v Centralnem registru KDD. V ta namen ste bili vsi delničarji pozvani, da odprete trgovalni račun pri enem izmed članov KDD, saj je odprt trgovalni račun obvezen pogoj za izdajo delnic. Izdaja delnic v nematerializirani obliki v Centralnem registru KDD pomeni hkrati tudi večjo varnost za imetnika delnic in večjo preglednost pri transakcijah z vrednostnimi papirji. Edina sprememba za imetnika v zvezi z lastništvom je, da vse transakcije z vrednostnimi papirji ureja z borzno-posredniško družbo, kjer ima imetnik odprt trgovalni račun, in ne več v delniški knjigi podjetja.

2. Kako lahko uredim prodajo delnic?

Za prodajo delnic se lahko obrnete direktno na izdajatelja družbo Domel oz. na GBD Gorenjsko borzno-posredniško družbo, d.d. (našli nas boste v Kranju, na Koroški cesti 5, prizidek Hotela Creina), vsak delovni dan od 8.00 do 17.00 ure, kontakt: 04 280 10 00.

Kupec in prodajalec podpišeta pogodbo o prodaji delnic, v kateri uredita vsa medsebojna razmerja, kot so cena, rok za nakazilo kupnine, transakcijski račun, kamor se nakaže kupnina, rok za preknjižbo vrednostnih papirjev, kdo plača stroške prenosa... Poleg pogodbe kupec in prodajalec podpišeta tudi Nalog za prenos vrednostnih papirjev, na podlagi katerega se opravi preknjižba vrednostnih papirjev v KDD.

Stranka je o opravljenem prenosu vrednostnih papirjev obveščena s potrdilom, enkrat letno pa tudi z izpisom transakcij.

3. Kaj potrebujem za prenos vrednostnih papirjev?

- Sklenjeno pogodbo o borznem posredovanju in odprt trgovalni račun pri eni izmed borzno-posredniških družb;
- Podpisano kupo-prodajno, darilno pogodbo oz. drug pravni temelj, na podlagi katerega se opravi preknjižba vrednostnih papirjev;
- Nalog za prenos vrednostnih papirjev, ki ga podpišeta tako prodajalec kot kupec.

4. Kaj pa stroški preknjižbe?

Strošek prenosa vrednostnih papirjev se razlikuje glede na količino vrednostnih papirjev, ki se prenašajo.

Izveček Cenika GBD BPD d.d., točka 5.2., Storitve prenosov FI v KDD zaradi spremembe lastništva

Prenos FI, ki pomeni spremembo imetnika FI, z računa imetnika pri članu KDD ali KDD, na podlagi naloga imetnika ali naloga drugega imetnika - za netržne vrednostne papirje	do 499 lotov	12,00 €
	od 500 do 4.999 lotov	16,00 €
	od 5.000 do 9.999 lotov	24,00 €
	10.000 lotov in več	49,00 €

Stroške prenosa plačata tako kupec kot prodajalec, lahko pa se medsebojno dogovorita, da stroške v celoti poravnata prodajalec oz. kupec delnic.

GBD BPD bo izvršila prenos delnic v Centralnem registru KDD po prejeti dokumentaciji (Nalog za prenos, kopija pogodbe o prodaji oz. nakupu) in plačilu stroškov. O opravljeni transakciji bomo vsako pogodbeno stranko obvestili.

5. Kako lahko uredim prenos delnic v primeru, da sem jih podedoval?

Prenos vrednostnih papirjev z računa pokojnega imetnika na račun njegovega dediča (ali dedičev) ni samodejen, temveč se izvrši šele na podlagi zahteve dediča. Podlaga za prenos vrednostnih papirjev je pravnomočni sklep o dedovanju.

Za prenos vrednostnih papirjev potrebujete:

- originalni pravnomočni Sklep o dedovanju (po opravljenem prenosu se vrne dediču),
- številko trgovalnega računa in člana, kamor se vknjižijo delnice,
- kopijo osebne dokumenta (osebna izkaznica ali potni list).

Na podlagi zgoraj navedenih dokumentov lahko GBD BPD posreduje pri preknjižbi. V tem primeru mora dedič poravnati stroške v višini 34,00 EUR. V kolikor dedič še nima odprtega trgovalnega računa, mora predhodno skleniti Pogodbo o borznem posredovanju. Strošek odpiranja računa znaša 13,50 EUR.

Druge možnost pa je, da se prenos ureja neposredno na KDD Centralno klirinško depotni družbi.

Po izpolnitvi zgoraj navedenih pogojev KDD izvede prenos vrednostnih papirjev na račun dediča in ga o tem pisno obvesti ter vrne originalni Sklep o dedovanju.

Zgoraj navedeni postopek velja zgolj v primeru, da so delnice pokojnega vpisane v Centralni register KDD.

6. Ali moram oddati napoved za odmero davka na kapitalški dobiček v primeru, da sem prodal delnice?

V primeru, da ste delnice kupili in kasneje prodali, morate vložiti Napoved za odmero davka na kapitalški dobiček, tudi v primeru, da ste delnice prodali z izgubo. To storite do 28. februarja tekočega leta za preteklo leto, na predpisanem obrazcu, ki je dostopen na spletni strani DURSA in v knjigarnah. Napoved lahko oddate tudi v elektronski obliki preko sistema e-davki, lahko pa izdelavo napovedi naročite tudi GBD BPD d.d.

V primeru, da so delnice pridobljene v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij, tako imenovane certifikatne delnice, vam napovedi ni potrebno oddati.

Stopnja davka od realiziranega dobička znaša 20 %, znižuje pa se vsakih pet let imetništva kapitala (na 15 %, 10 % in 5 %), pri čemer se dohodnine ne plača po 20 letih imetništva. Dobički iz kapitala se obdavčujejo cedularno, kar pomeni, da se ti dohodki ne vključujejo v letno dohodninsko napoved.

7. Kakšne stroške imam z vodenjem računa?

V skladu z veljavnim Cenikom GBD BPD d.d. so minimalni letni stroški v zvezi z vodenjem in ležarino sledeči:

- Minimalno letno nadomestilo za vzdrževanje stanja FI je 13,56 EUR.
- Vodenje računa za koledarsko leto (obračuna se vsem strankam, ki imajo na dan 1.1. sklenjeno pogodbo pri GBD BPD) znaša 6,36 EUR.

Skupaj znaša letno nadomestilo 19,92 EUR oz. 1,66 EUR na mesec. Za primerjavo vodenje bančnega računa znaša minimalno 2 do 3 EUR/mesec.

Letno nadomestilo se obračuna na začetku koledarskega leta. Stranka na dom prejme položnico, ji jo poravnata na IBAN: SI56 0150 2000 7250 097, SWIFT: BSLJIS2X z referenco 00 in davčno številko stranke.

8. Kako poteka izpis letnih transakcij in izpis stanja vrednostnih papirjev?

GBD BPD vsem svojim strankam do konca januarja pošlje izpis transakcij z vrednostnimi papirji v preteklem letu in izpis stanja vrednostnih papirjev na dan 31.12. Obvestilo je brezplačno. Izpis transakcij je tudi podlaga za pripravo Napovedi za odmero davka na kapitalški dobiček. Predlagamo, da omenjene izpise skrbno hranite.

Kadarkoli pa lahko naročite tudi letni izpis stanja v Centralnem registru KDD. Izpolnite elektronski obrazec, ki je dostopen na spletni strani <https://storitve.kdd.si/Uvodnaletni.aspx>. Pridobitev letnega izpisa stanja na dan 31.12. preteklega leta je brezplačna.

9. Katere storitve mi v GBD BPD lahko ponudite?

GBD Šparovček – Najugodnejše mesečno varčevanje od 30 € dalje

GBD Šparovček je univerzalni produkt rednega mesečnega varčevanja v znesku 30 evrov, lahko tudi več, odvisno od vaših želja oziroma finančnih zmožnosti. Znesek v celoti investiramo v en sam investicijski sklad, ki vsebuje 3000 delnic z vsega sveta, in na ta način z majhnim denarnim zneskom dosežemo globalno razpršitev portfelja. Statistika kaže, da so delniške naložbe na dolgi rok veliko bolj donosne od bančnih depozitov, pokojninskih skladov in podobnih produktov. Zato je na dolgi rok veliko primernejše varčevati v delniških naložbah kot pa v slabo donosnih bančnih vezavah. GBD Šparovček nam torej z minimalnim vložkom, 30 evrov ali več, omogoča posredni nakup 3000 svetovnih delnic. Ob mesečnem vložku 30 evrov je vaš edini strošek 0,90 evra, drugih provizij ni. Brez dodatnih stroškov posrednikov, upravljaljskih provizij, odpiranja računa, skrbništva storitev in drobnega tiska!

UPRAVLJANJE PREMOŽENJA – GOSPODARJENJE

Prepuštile skrb za plemenitenje vašega denarja v varne roke

Hiter tempo življenja, pomanjkanje informacij, znanja, izkušenj, predvsem pa časa, so razlogi, da vaše premoženje brez skrbi prepustite našim upravljavcem premoženja z dolgoletnimi izkušnjami. Tip upravljanja določimo individualno na podlagi vaših želja, sprejemljivega tveganja, ročnosti in ostalih ciljev. Najmanjši znesek, ki ga lahko prepustite v upravljanje, je 10.000 EUR.

Online trgovanje (GBD OnLine in ViTrade) – Enostavno, hito in poceni trgovanje iz vašega domačega naslanjača

GBD Online, prvi in vodilni sistem z globino trga v Sloveniji, zagotavlja trgovanje preko interneta v živo na Ljubljanski borzi. Večino vseh naročil sprejememo preko sistema GBD On-Line, s pomočjo katerega kot investitor dobite boljši občutek o dejanski ponudbi in povpraševanju na trgu. Oddaja naročil je možna 24 ur na dan, vse dni v tednu. Poleg zanesljivosti imate zagotovljeno najnižjo posredniško provizijo, grafični prikaz gibanja cene delnic z dodatnimi orodji pa vam omogoča dobro tehnično analizo.

ViTrade, spletni trgovalni sistem za ameriške in nemške kapitalске trge, je trgovalna platforma za online dostop do tujih borz, ki ga zagotavlja naš partner ViTrade. Z razvojem online storitev vam ViTrade poleg investiranja zagotavlja ponudbo storitev tudi na področju bančništva, finančnega planiranja in premoženjskega svetovanja. Za uspeh ViTrade-a sta najbolj zaslužna dovršena tehnologija in prvovrsten, osebni pristop pri pomoči strankam.

BORZNO POSREDOVANJE DOMA IN V TUJINI

Celovita podpora za trgovanje na domačih in tujih trgih

Omogočamo nakup ali prodajo domačih in tujih vrednostnih papirjev in pomagamo pri odločitvi o naložbi, skladni z vašimi željami in potrebami. Naši finančni strokovnjaki vam zagotavljajo vrhunsko

SINDIKALNI

IZLET NA PLITVIČKA JEZERA

analitično podporo, saj svoje znanje nenehno izpopolnjujejo in nadgrajujejo doma in v tujini. Stremimo k preseganju pričakovanj komitentov. Prizadevamo si, da k vsakemu od vas pristopimo individualno, strokovno, osebno in prijazno. To nam omogoča, da zadovoljimo še tako zahtevne želje.

Naložbene informacije (Moj Broker) – Denar nima idej, imamo jih mi in radi jih delimo z vami

Analize predstavljajo temelj poslovnih odločitev in so podlaga za izbiro prave naložbe. Vsem komitentom brezplačno zagotavljamo vpogled v naložbene informacije preko finančnega časopisa Moj Broker, ki ga naša družba izdaja četrtletno. Po elektronski pošti oziroma preko spletnih strani www.gbd.si naše komitente obveščamo o dogajanju tako na domačem trgu kot tujih trgih.

FINport – Sprejemajte najboljše naložbene odločitve, zagotovite si vpogled v najboljše prakse

Finančni portal FINport je namenjen predvsem aktivnim vlagateljem. Vsebine FINporta so zasnovane tako, da vlagateljem na enem mestu zagotavlja ažurne in relevantne informacije in vam tako pomagajo sprejemati boljše naložbene odločitve ter ustrezno upravljati tveganje. Portal je podprt z bogatimi izobraževalnimi vsebinami, informacijami o sektorjih in podjetjih, ki premikajo trge, aktualnimi novicami, obvestilih o prihajajočih dogodkih iz finančnega koledarja, mnenji, profesionalnih analitikov o posameznih naložbah skozi temeljno analizo, naložbenimi idejami skozi tehnično analizo, diskusijami vlagateljev in analizo uspešnosti vlagateljev z možnostjo sledenja najboljših.

10. Kje se nahaja vaš sedež?

Sedež GBD BPD d.d. je na Koroški cesti 5 v Kranju, poleg hotela Creina. Vsem našim strankam nudimo brezplačno parkiranje pred hotelom Creina.

Lahko pa nas pokličete tudi na telefon 04 280 10 00 ali nam pišete na E-naslov: info@gbd.si. Z veseljem vam bomo prisluhnili in odgovorili na vsa vaša vprašanja.

Vsem strankam, ki ste odprle trgovalni račun pri GBD BPD d.d., se zahvaljujemo za izkazano zaupanje.

Za destinacijo letošnjega sindikalnega izleta smo se odločili že pred prihodom poletja, saj smo bili vsi navdušeni nad tem, da si ogledamo narodni park Plitvice. Na izlet gremo običajno meseca septembra, ko je vreme še kar stabilno. In imeli smo srečo – bil je lep in sončen dan.

Anica Jelenc

Tistega jutra, ko smo se odpravljali na Plitvice, smo morali vstati zelo zgodaj, kajti odhod je bil napovedan ob peti uri, a smo bili vsi kljub zgodnji uri pred Domelom zbrani še pred napovedanim časom odhoda. Na avtobus smo vzeli še malico in odpravili smo se na pot, na postajah do Škofje Loke so se nam pridružili še ostali sodelavci. Sledila je vožnja proti Dolenjski do Metlike in že smo prečkali mejo s Hrvaško. Peljali smo se skozi mesto Karlovac, kjer se še vedno opazijo posledice zadnje vojne, nekatere stavbe še vedno niso obnovljene, kakšna stanovanjska hiša je videti popolnoma zapuščena, kajti ljudje so se iz teh hiš odselili. Vožnjo smo nadaljevali do mesta Slunji, nižje ob reki Korani pa je mestece Rastoke, ki ga nekateri imenujejo

tudi Mala Plitvička jezera. In res, tu je narava ustvarila številne manjše slapove in s tem privabila domačine, da so si postavili svoje mline in žage ob teh potokih. To je pravo sožitje narave in človeka. Tu se sicer nismo ustavljali, saj so bile Plitvice naš končni cilj.

Že na avtobusu nam je vodička veliko povedala o samih jezerih. Plitvice so bile proglašene za nacionalni park leta 1949 in le-ta velja za enega najlepših v Evropi. Zaradi posebnosti in lepote je bil park leta 1979 vpisan na seznam Unescove naravne dediščine. Z uvrstitvijo Plitviških jezer na seznam Unescove svetovne dediščine se je tu razvoj turizma zelo povečal in bil na višku še pred vojno, med vojno pa so bila Plitvička jezera okupirana in popolnoma neobiskana.

Skupno je 16 modrozelenih jezer, ki so med seboj povezana s slapovi in brzicami. Ti slapovi in jezera so nastajali tisoče in tisoče let s pretokom vode, ki je iskala svojo pot po kraški podlagi in odnašala delce sadre, ki so se potem spet nalagali in tako počasi oblikovali nove sadraste ovire. Ta proces še vedno traja. Vse to obdajajo gosti gozdovi bukev, jelk in smrek. Na področju tega parka živi veliko raznolikih ptic. Gozdovi pa so tudi idealno bivališče za srne, volkove, rise, najbolj znani prebivalec gozda pa je rjavi medved. V vodi živijo v sožitju rase in veliko vrst rib, med njimi so klenci in postrvi.

Vsako jezero ima svoje ime, zato je ob vsakem jezeru tabla z osnovnimi podatki o njem: ime, nadmorska višina, globina in površina. Vsa jezera imajo tudi svojo legendo; na primer največje jezero Kozjek je dobilo ime po 30 kozah, ki so bežale po tankem ledu pred volkovi in se nato utopile.

Podnebje je v področju Like, kjer so Plitvice, gorsko, zime so zelo mrzle z veliko snega, poletja pa vroča in je čutiti vpliv morja.

Mi smo medtem prispeli do Plitvic. Še navodila vodičev smo dobili, kako naj spoštujemo red in disciplino, da ne bomo povzročali kakšnih nepotrebnih težav redarjem. Torej naj se ne bi kopali v vodi, lovili rib, trgali cvetja ..., se gibali prosto po gozdu parka, kar je še posebej nevarno, saj je možno naleteti na kakšno neeksplozirano bombo iz zadnje vojne. Če bi nam samo slednje povedali, bi že zadoščalo in bi bili popolnoma ubogljivi. No, saj takšni smo v resnici tudi bili. Počakali smo še na vstopnice, potem pa je sledil ogled jezer. Vstopili smo pri vhodu št. 1 in že smo prišli do razgledne točke, kjer nas je narava takoj nagradila s čudovitim pogledom na Veliki slap potoka Plitvice, ki pada z višine 78 m. Tu se potok Plitvice združi z vodo Crne in Bijeje reke, ki priteče iz najvišje ležečega jezera, preko vseh ostalih jezer in od tod naprej teče uradno reka Korana. Tu je najnižje jezero imenovano Novakovića Brod na nadmorski višini 503 m, razlika do najvišje ležečega jezera, ki se imenuje Prošćansko jezero, pa je 133 m.

Peš smo se spustili v dolino mimo nekaj jezer do jezera Kozjek, kjer smo počakali na ladjico, ki nas je prepeljala čez jezero. Ladjica je na električni pogon in je neslišno drsela po vodni gladini. Vsakdo je lahko ujel v svoj objektiv čudesa, ki jih je ponujal razgled po jezeru, v ozadju pa je bil gozd že rahlo jesensko obarvan. Pripluli smo do malega pristanišča in že smo morali izstopiti iz ladjice, nato pa peš nadaljevali z ogledom. Spotoma smo še pregledali oznake na tablah ob poti in preverili, če se držimo dogovorjene poti. Povsod je pot speljana – izdelana iz le dobrih meter širokih lesenih tramov. Večkrat so ti tramovi v obliki kake stopnice in že nastane problem, kam je bolje usmeriti svojo pozornost, ali pod noge ali na slapove ali pa na kristalno čisto vodo tik pod sabo. Ko končno urediš v glavi smisel ogleda, začneš hoditi počasi in uživaš ob lepotah, ki se ti na vsakem koraku ponujajo. Kljub obilici pozornosti in previdnosti, ki smo jo posvečali ne samo sebi, ampak tudi drugim obiskovalcem, smo srečno in varno prehodili kar nekaj kilometrov po parku in si na koncu tudi zaslužili malo počitka. Od tam pa do našega avtobusa nas je popeljal turistični vlakec. Ko smo bili spet vsi zbrani pri naših avtobusih, smo se odpravili nazaj proti Sloveniji. V Trebnjem so nas pričakali z večerjo, ki se nam je že kar prilegla. Še malo zabave in odrinili smo proti domu. Mislim, da je bil vsak od nas zadovoljen z izletom, saj smo doživeli lep dan v osrčju nedotaknjene narave.

UTRINKI

S POHODOV PO ODDELKIH

Romana Lotrič

Poleg izletov v naravo, na morje, v staro mestno jedro, v bližnji gozd ... poznamo tudi izlete v gore. Ko poletna vročina popusti in se narava že rahlo barva z jesenskimi odtenki, je najlepši čas za izlet v hribe. Naravo moramo opazovati, uživati v gorskih lepotah, ne glede na to, koliko je visok vrh, ki smo ga dosegli. Včasih se vprašamo: »A mi je bilo treba tega, da grizem v ta hrib?« Ko pa dosežemo vrh, nam čudovit razgled ali pa uživanje v sončnih žarkih na klopci pred kočo poplača ves trud in že kujemo načrte za naprej. V Sloveniji imamo ogromno čudovitih gora in nekaj med njimi smo jih v zadnjem času obiskali tudi Domelovci.

»PE MOTORJI« NA TRIGLAVU

Odprava »Zelenega zmaja« na Triglavu

Odprava je bila v startu zasnovana zaradi sodelavca Ljubota, ker mu je bila življenjska želja stopiti na vrh Triglava.

Odprava »zelenega zmaja«, kakor so jo poimenovali Retečani, je potekla 7. in 8. septembra v izredno lepem vremenu. V prvem dnevu je odprava osvojila vrh in se ravno do teme vrnila do Staničeve koče, kjer so člani odprave prespali. Utrujeni od celodnevne utripa so po večerji kar »pocepali« v postelje. Odprava se je naslednje jutro vrnila v dolino.

Po dveh urah še sploh ne vem, kaj me čaka

SODELAVKE IZ RAČUNOVODSTVA IN FINANC TRIKRAT NA VRHU

Mladi vrh v megli

Bolj pravilno bi bilo: »Dvakrat na vrhu in enkrat v vrhu ...«

V Martinj Vrh namreč, ki je bila izhodiščna točka za pohod sodelavcev iz našega oddelka. Res se je potrudila naša upokojenka Dragica, ki je pripravljala naš pohod. Torej, krenile smo iz Martinj Vrha proti Mlademu vrhu. Seveda je bilo treba premagati nekaj kar strmih bregov po gozdu, pa še vreme nam ni bilo naklonjeno – bolj smo se bližale vrhu, bolj je bilo megleno. Vendar nam je po dveh urah hoje le uspelo, da smo prišle na vrh Mladega vrha. Sledil je strm spust, pa še en vzpon na Stari vrh. Medtem se je tudi razkadila megla in razgled z najvišje točke Starega vrha je bil res veličasten. Sledil je še peš spust po smučišču in daljši postanek v koči, kjer so poskrbeli tudi, da so se napolnili naši želodci. S tem seveda naš pohod še ni bil zaključen, saj smo se morale vrniti v naše izhodišče v Martinj Vrh. Ob prijetnem klepetu je tudi to hitro minilo in s tem je bil naš Pohod treh vrhov zaključen.

Tako pa zgleda spust po smučišču, če uporabljajš palice in si brez smuč

POHOD SODELAVCEV IZ PRODAJE IN RAZVOJA DO TRIGLAVSKIH JEZER

Dolina Triglavskih jezer

Do sedaj smo se pohodov, ki jih je organiziral Srečko Pirih, udeleževali le sodelavci iz prodaje, tokrat pa smo zraven povabili še sodelavce iz razvojnega oddelka. Vsega skupaj se nas je nabralo 19 pohodnikov in skupaj smo se odpravili do doline pri Triglavskih jezerih. Pot smo pričeli nekoliko višje od planine Vogar (1054 m) ter po vzponu čez Štapce (1851 m) okrog 12. ure prispeli do kočice pri Triglavskih jezerih (1685 m), kjer smo naredili prvi daljši počitek. Nazaj smo se vrnili po drugi strani čez planino Dedno polje in okrog 15. ure prispeli na še živo planino pri Jezeru (1453 m), kjer smo naredili drugi daljši počitek. Pohod smo zaključili na planini Blato (1147 m) in se za konec odpravili še na pojedino v gostilno Rupa v Srednji vasi v Bohinju.

Nekaj plezanja navzdol čez Štapce proti dolini Triglavskih jezer

Skupinska slika pred začetkom poti

UTRINKI Z LETOŠNJEGA POHODA SODELAVCEV SPLOŠNEGA PODROČJA

V septembru smo se sedaj že kar nekaj let zapored odpravili v hribe tudi sodelavci splošnega področja.

Za letošnjo turo smo si izbrali Sv. Višarje in vzpon na Kamnitega lovca (2017 m).

Do Višarij smo se pripeljali z vzpenjačo in nato vzeli pot pod noge.

Pogled na osvajajoči vrh.

Cilj dosežen in skupinska fotografija v Domelovih majicah

Tik pod vrhom.

DOMEL®

Ustvarjamo gibanje

Vrh
je dosegljiv tistim,
ki premagajo ovire

Generacija vakuumskih motorjev 467 ima vtlane številne ideje, ki odpirajo vrata inovativnemu procesu v industriji sesalnikov, čistilnih strojev, čistilni tehniki...

Motorji so razviti na temeljih petintridesetletne tradicije s sodobnimi razvojnimi orodji, ki na osnovi genskih algoritmov opravijo izbor najboljših rešitev med dobrimi. So manjši, močnejši lažji, tišji, vzdržljivi, učinkoviti, porabijo manj energije in so okolju prijaznejši.

Odlikuje jih možnost uporabe energijske nalepke.

**ZELENA
LINIJA**

INOVACIJE

Domel, d.o.o.

Ōtoki 21, 4228 Źelezniki, Slovenija

Tel.: 04 51 17 100, Fax: 04 51 17 106, www.domel.si, e-mail: info@domel.si